

RAPPORT 2024

Valideringsrapport 2024 – läge och utveckling av validering nationellt och regionalt

FÄRDIGSTÄLLD: 2024-09-11

DNR: MYH 2024/4329

ISBN: 978-91-89815-78-0

Myndigheten för yrkeshögskolan

Sammanfattning

Årets uppföljningsrapport av valideringsområdet 2023 är den fjärde som tagits fram av arbetsgruppen för validering inom ramen för arbetet inom myndighetssamverkan för kompetensförsörjning och livslångt lärande (MSV). Syftet med rapporten är att ge en övergripande bild av utvecklingen inom valideringsområdet i Sverige för att beskriva vilka möjligheter till validering som erbjuds och i vilken utsträckning validering genomförs inom arbetslivet och olika utbildningsformer. Rapportens fokus är dels resultat för 2023, dels en analys av utvecklingen de senaste fem åren. Som utgångspunkt för analysen används de fem prioriterade områden som togs fram av Valideringsdelegation (2015–2019).

Antalet branschvalideringar har fortsatt att öka under 2023 och nådde strax över 7 000 valideringar (7 002) jämfört med 6 272 under 2022. Antalet valideringar 2023 genomfördes mot 74 olika yrkesområden/yrkesroller. Antalet nivåplacerade kvalifikationer i den svenska referensramen för kvalifikationer och livslångt lärande (SeQF) fortsätter att öka och mot slutet av 2023 var 79 kvalifikationer nivåplacerade. Arbetsförmedlingens anvisningar till validering ökade under 2023 jämfört med 2022.

Under 2023 har Skolverket fortsatt utvecklingsarbetet för att få fram en mer tillförlitlig statistik över inrapporterade valideringar inom kommunal vuxenutbildning. Den samlade bedömningen är dock att statistiken om validering ännu inte håller tillräckligt god kvalitet för att vara officiell statistik de närmaste åren. Skolverket redovisar i rapporten andelen elever som har en registrerad validering i någon kurs. På grundläggande nivå var det knappt en procent och på gymnasial nivå var andelen ungefär två procent som hade någon registrerad validering. Andelen elever med registrerad validering är oförändrad på både grundläggande och gymnasial nivå jämfört med 2022.

Inom yrkeshögskolan har andelen (3,7 procent) studerande som kunnat tillgodoräkna sig minst en kurs ökat under 2023. Försöksverksamheten YH-flex avslutades 2022 och blev under 2023 en permanent del av yrkeshögskolan. Ansökningsomgången som genomfördes 2023 innebar en ökning av antalet ansökta YH-flexplatser. Myndigheten beviljade 612 platser fördelat på 87 utbildningar. I genomsnitt tillgodoräknande studerande motsvarande 43 procent av utbildningarna.

UHR samordnar lärosätenas validering av yrkeskunskaper vid antagning till yrkesläroprogrammet. Sammantaget utfördes 1 209 valideringar för antagning under 2023, vilket är en ökning med nästan 200 ärenden jämfört med 2022.

Arbetet med att bygga hållbara strukturer för validering fortsatte i landets regioner under 2023 genom de 16 utvecklingsprojekt som genomfördes i 20 regioner. Gemensamt för projekten är att stärka valideringens koppling till det regionala kompetensförsörjningsarbetet. En halvtidsutvärdering av projekten visar att det är färre regioner som saknar hållbara strukturer för validering i slutet av 2023 jämfört med projektens start.

I rapportens analysdel följs utvecklingen inom valideringsområdet utifrån de fem prioriterade områden som Valideringsdelegationen lanserade och följde upp fram till 2019. Det första området var *överförbarhet mellan kvalifikationer*. Delegationen ansåg att den nationella referensramen för kvalifikationer för livslångt lärande (SeQF) borde utgöra den gemensamma utgångspunkten för systemen för validering samt att det var viktigt att öka antalet nivåplaceringar utanför den formella utbildningen i referensramen. De senaste fem åren har inneburit ett fortsatt utvecklingsarbete inom flera branscher med ett ökande antal ansökningar om nivåplacering i SeQF. Idag är ett betydligt större antal kvalifikationer nivåplacerade i referensramen. Genom den antagna valideringsförordningen har referensramen blivit det nav för valideringssystemet som delegationen menade behövdes.

Det andra prioriterade området delegationen pekade ut *var ansvar på nationell och regional nivå*. Även inom detta område har en stark utveckling skett sedan 2019. Ansvariga myndigheter på nationell nivå inom valideringssystemet har ett kontinuerligt samarbete och planerar inom ramen för myndighetssamverkan för kompetensförsörjning och livslångt lärande (MSV) gemensamma insatser och aktiviteter som kunskapshöjande seminarier, webinarier och konferenser. Arbetet i arbetsgruppen för validering inom MSV innebär också att en arena för kontinuerligt erfarenhetsutbyte etablerats. Utvecklingen för att skapa förutsättningar för hållbara regionala strukturer för validering har varit positiv. Arbetet förstärktes med ESF-projektet Valideringslyft (2020–2022) och har fortsatt i det gemensamma regeringsuppdrag som MYH och Tillväxtverket haft sedan 2022.

Valideringsdelegationen menade att *hög kvalitet* ger valideringens resultat legitimitet. Kvalitet i valideringsarbetet var det tredje området som togs fram. Delegationen pekade bland annat på vikten av att använda kvalitetssäkrade metoder i valideringsprocessen samt vikten av att de som ska utföra det operativa arbetet har rätt kompetens för uppgiften. Utvecklingen av verktyg och stöd har skett både regionalt och nationellt och idag finns ett betydande stöd för anordnare av validering. Ett större arbete har påbörjats av MYH och Skolverket för att gemensamt ta fram en ny grundläggande webbutbildning för de som operativt arbetar med validering. Förhoppningsvis finns en utbildning klar i slutet av 2024. Den tidigare grundutbildningen som togs fram av Skolverket stängdes ned 2023.

Det fjärde området var *resurser och organisation*. Delegationen menade att valideringsområdet behöver stabil finansiering och organisatoriska lösningar som ger incitament för validering och att detta bör utvecklas i de ordinarie systemen för utbildning. Delegationen menade vidare att utvecklingsprojekt inom valideringsområdet borde kopplas till etablerade strukturer och ha förankring på nationell nivå. Även inom detta område har en betydande utveckling skett sedan 2019. YH-flex har provats som modell för en kontinuerlig och stabil finansiering av validering inom yrkeshögskolan och blivit permanent. Flera ESF-finansierade utvecklingsprojekt har bedrivits inom branschområdet och för regionerna. Statsbidrag för främjande av utvecklingen inom arbetslivets validering har kommit till stånd både via medel från Arbetsförmedlingen och MYH. Skolverket har under åren 2021–2023 fördelat statsbidrag för att stimulera utvecklandet av kartläggning och validering inom ramen för yrkesutbildning inom kommunal vuxenutbildning.

Det femte prioriterade området var *information och vägledning*. Delegationen pekade på vikten av information och vägledning i det decentraliserade systemet med många aktörer. Delegationen menade att det krävs samverkan mellan ansvariga utbildningsmyndigheter för att göra informationen enkel och tydlig. Även inom detta område har mycket gjorts från 2019 och framåt. Arbetsgruppen för validering och MYH har tagit fram en övergripande valideringskarta för de som arbetar med vägledning inom området. MYH har kompletterat denna med en branschvalideringskarta för en överblick av möjligheter till validering inom arbetslivet. Skolverket har tagit fram stöd för den inledande kartläggningen som hemkommunen ska erbjuda inför studier eller prövning på komvux. Kommunikations- och informationsinsatser samordnas via arbetsgruppen för validering.

Innehållsförteckning

1	Inledning och syfte	6
1.1	Syfte med uppföljningsrapporten	6
1.2	Rapportens disposition.....	6
2	Validering i Sverige	7
2.1	Det decentraliserade valideringssystemet.....	7
2.2	Arbetet med att samordna och främja validering.....	7
2.3	Valideringsförordningen	8
2.4	Möjligheter till validering.....	8
2.4.1	Validering inom arbetslivet	8
2.4.2	Validering inom Arbetsförmedlingen	9
2.4.3	Validering inom komvux	9
2.4.4	Validering inom yrkeshögskolan.....	10
2.4.5	Validering inom högre utbildning.....	11
3	Myndigheternas arbete inom valideringsområdet	12
3.1	Myndigheternas gemensamma arbete.....	12
3.2	Arbetet inom respektive myndighet.....	13
3.2.1	Arbetsförmedlingen	13
3.2.2	Myndigheten för yrkeshögskolan.....	13
3.2.3	Skolverket	14
3.2.4	Tillväxtverket	14
4	Resultat av validering inom arbetsliv och utbildning 2023.....	15
4.1	Arbetslivets kvalifikationer (branschvalidering)	15
4.1.1	Genomförande av uppföljningen	15
4.1.2	Resultat av uppföljningen	15
4.1.3	Könsfördelning	15
4.1.4	Statsbidrag för utveckling av branschvalidering	15
4.1.5	Beslut om kvalifikationer och vilka nivåer de motsvarar	16
4.2	Arbetet med validering inom Arbetsförmedlingen	16
4.2.1	Upphandling av validering.....	16
4.2.2	Anvisningar till validering och deltagares etablering på arbetsmarknaden efter avslutat program	17
4.2.3	Främjandemedel för insatser inom validering för nyanlända	18
4.3	Kommunal vuxenutbildning och validering	19
4.3.1	Statistik om komvux 2023	19
4.3.2	Prövning och validering	19
4.3.3	Statistik om validering	20
4.3.4	Statsbidrag för kartläggning och validering	20
4.4	Yrkeshögskolan	21
4.4.1	Behörighet till program inom yrkeshögskolan utifrån reell kompetens	21
4.4.2	Tillgodoräknanden i program inom yrkeshögskolan	22
4.4.3	Resultat från YH-flex	25
4.5	Kontaktutbildning	27
4.6	Universitet och högskolor	28
4.6.1	Universitets- och högskolerådet samordnar lärosätenas validering av yrkeskunskaper vid antagning till yrkesläroprogrammet	28
5	Arbetet med hållbara strukturer för validering inom regionerna	29
5.1	Uppdrag – hållbara strukturer för validering på regional nivå.....	29
5.2	Utveckling av regionala strukturer för validering	29

6	Analys av utvecklingen mellan 2018 och 2023	31
6.1	Överförbarhet mellan kvalifikationer.....	31
6.1.1	Valideringsdelegationens beskrivning av området 2019	31
6.1.2	Analys av utvecklingen.....	31
6.1.3	Fortsatt utveckling	32
6.2	Ansvar på nationell och regional nivå.....	32
6.2.1	Valideringsdelegationens beskrivning av området 2019	32
6.2.2	Analys av utvecklingen.....	33
6.2.3	Fortsatt utveckling	34
6.3	Hög kvalitet	34
6.3.1	Valideringsdelegationens beskrivning av området 2019	34
6.3.2	Analys av utvecklingen.....	34
6.3.3	Fortsatt utveckling	35
6.4	Resurser och organisation	35
6.4.1	Valideringsdelegationens beskrivning av området 2019	35
6.4.2	Analys av utvecklingen.....	35
6.4.3	Fortsatt utveckling	36
6.5	Information och vägledning	37
6.5.1	Valideringsdelegationens beskrivning av området 2019	37
6.5.2	Analys av utvecklingen.....	37
6.5.3	Fortsatt utveckling	37
7	Slutsatser av 2023 års statistik och uppföljningen av Valideringsdelegationens prioriterade områden	39
8	Referenser	40

1 Inledning och syfte

1.1 Syfte med uppföljningsrapporten

Valideringsdelegationen, som arbetade med att följa och stödja arbetet med validering nationellt från 2015 till 2019, tog fram några lägesbeskrivningar varav den sista publicerades i maj 2019.¹ Sedan 2020 har arbetsgruppen för validering, som ingår i myndighetssamverkan för kompetensförsörjning och livslångt lärande (MSV)², fortsatt arbetet med att följa upp utvecklingen inom valideringsområdet. Föreliggande rapport är arbetsgruppens fjärde lägesbeskrivning som nu gör det möjligt att följa utvecklingen under ett flertal år. Rapporterna speglar utvecklingen inom samtliga sektorer med fokus på vilka möjligheter till validering som erbjuds samt vilka resultat som faktiskt uppnås inom utbildningssektorn och arbetslivet.

Rapportens andra del fokuserar på att analysera utvecklingen från 2019 med utgångspunkt i Valideringsdelegationens lägesbeskrivning.³ Som utgångspunkt för analysen används de fem prioriterade områden som Valideringsdelegationen tog fram i sitt delbetänkande 2017.⁴

1.2 Rapportens disposition

Rapporten beskriver inledningsvis ansvariga myndigheters arbete med validering samt det som görs gemensamt genom arbetet i arbetsgruppen för validering. Därefter beskrivs resultat av validering inom arbetslivet, vilket innefattar utvecklingen inom branschvalidering samt Arbetsförmedlingens arbete med validering. Detta följs av resultat av validering inom det formella utbildningssystemets utbildningsformer, kommunal vuxenutbildning och yrkeshögskolan. Utvecklingen inom den högre utbildningen begränsas i år till validering av yrkeskunskaper i antagning till yrkeslärarprogrammet. I rapporten redovisas också regionernas arbete med att bygga hållbara strukturer för validering. Rapporten avslutas med ett analysavsnitt där utvecklingen under de senaste fem åren kommenteras.

Underlag till rapporten är de uppgifter som respektive myndighet tar fram och sammanställer utifrån sina specifika uppdrag och ansvarsområden. Några uppgifter har också hämtats från tidigare rapporter och lägesbeskrivningar. Enkäter och kompletterande intervjuer har använts inom uppföljningen av branschvalidering. Ytterligare beskrivningar av hur uppföljningen genomförts och hur resultat tagits fram inom olika sektorer redovisas i vissa fall i respektive avsnitt. Arbetet med att följa upp valideringsområdet har dels skett internt inom de ansvariga myndigheterna, dels i arbetsgruppen för validering som är en arbetsgrupp inom myndighetssamverkan för kompetensförsörjning och livslångt lärande.

¹ Valideringsdelegationen. 2019. Läge och utveckling av validering – årlig redovisning, maj 2019.

² <https://www.myh.se/myndighetssamverkan> (hämtad 2024-07-03).

³ Valideringsdelegationen. 2019. Läge och utveckling av validering – årlig redovisning, maj 2019.

⁴ Delbetänkande av Valideringsdelegationen 2015–2019, En nationell strategi för validering SOU 2017:18. 2017. En nationell strategi för validering – Regeringen.se.

2 Validering i Sverige

2.1 Det decentraliserade valideringssystemet

Det svenska valideringssystemet är decentraliserat och regleras delvis olika utifrån vilken utbildningsnivå- och form eller sektor det gäller. Systemet är också dualt på så vis att validering genomförs både inom utbildning och inom arbetslivets olika yrkesområden. I systemet finns många aktörer och anordnare som utifrån sina sammanhang använder olika verktyg och metoder för att utforma och genomföra validering.

2.2 Arbetet med att samordna och främja validering

Vid årsskiftet 2023 beslutade regeringen om en ändring⁵ i Myndigheten för yrkeshögskolans instruktion som innebär att det uppdrag som myndigheten haft tillfälligt, att följa och stödja utvecklingen inom valideringsområdet, blev permanent. Myndigheten fick också en utökad uppgift som innebär att utöver att sprida kunskap och information om validering också bidra till en långsiktig kunskapsuppbyggnad för utförare av validering. Uppgiften enligt instruktionen innebär även att sammanställa, analysera och redovisa resultat av uppföljning och utvärdering inom valideringsområdet.⁶ Sedan tidigare har myndigheten uppgiften att främja användningen och utvecklingen av validering inom de utbildningar som myndigheten ansvarar för samt att stödja branscherna i deras arbete med att utveckla och kvalitetssäkra samt informera om modeller för validering.⁷

I Skolverkets instruktion §18 framgår att myndigheten har i uppgift att främja användningen och utvecklingen av validering inom kommunal vuxenutbildning. I regleringsbrevet för 2022⁸ fick myndigheten i uppdrag att ta fram stöd för inledande kartläggning, validering samt kompletterande utbildning med anledning av de lagändringar som trädde i kraft 1 januari 2023. Uppdraget redovisades till utbildningsdepartementet i februari 2024.

I samma regleringsbrev som ovan fick Skolverket också i uppdrag att följa upp utvecklingen av kartläggning, validering samt kompletterande utbildning. Utöver en statistisk analys av valideringar för åren efter lagändringen, 2023–2024, kommer Skolverket att undersöka hur förändringen i Skollagen avseende inledande kartläggning och validering tillämpas i kommunerna samt hur kommunerna uppfattar de förtydliganden som gjorts avseende definitionen av validering. Andra frågeställningar som uppföljningen belyser är relationen mellan validering och prövning, vilka hinder kommunerna ser i att öka antalet valideringar samt om validering med eventuell kompletterande utbildning leder till kortare studietid. Uppdraget ska slutredovisas den 25 oktober 2025.

Universitets- och högskolerådet (UHR) har i uppgift att främja validering inom högre utbildning inskrivet i sin instruktion under 14 §.⁹ UHR har ett regeringsuppdrag att samordna lärosätenas arbete med validering av yrkeskunskaper i antagning till yrkesläroprogrammet.¹⁰

⁵ Förordning (2022:1553) om ändring i förordning (2011:1162) med instruktion för Myndigheten för yrkeshögskolan.

⁶ Förordning (2011:1162) med instruktion för Myndigheten för yrkeshögskolan.

⁷ Ibid.

⁸ Regeringen, Utbildningsdepartementet. 2021. Regleringsbrev för budgetåret 2022 avseende Statens skolverk.

⁹ Förordning om ändring i förordningen (2012:811) med instruktion för Universitets- och högskolerådet.

¹⁰ Regeringen, Utbildningsdepartementet. 2016. Regleringsbrev för budgetåret 2016 avseende Universitets- och högskolerådet. U2016/03725/UH.

2.3 Valideringsförordningen

Den 1 januari 2023 började den nya valideringsförordningen¹¹ gälla. Förordningen syftar till att skapa ett mer sammanhållet och enhetligt nationellt system för validering. Förordningen har fem paragrafer och innehåller

- definitioner av begrepp och vad en valideringsprocess ska innehålla
- bestämmelser för vad en validering ska kunna leda till i form av kvalifikationer som har ett beslut om nivå enligt den svenska referensramen för kvalifikationer (SeQF).¹²

Det finns en koppling mellan valideringsförordningen och andra regelverk som styr validering. I de specifika regelverken för yrkeshögskolan och Arbetsförmedlingens arbetsmarknadspolitiska program hänvisas till valideringsförordningen. I Skollagen är definitionen densamma för validering som i valideringsförordningen.

Regeringen beslutade¹³ om ett tillägg till den tidigare lydelsen i bestämmelsen om tillgodoräknanden i yrkeshögskoleförordningen¹⁴ som innebär att "den studerande kan inför tillgodoräknande erbjudas validering enligt valideringsförordningen (2022:1549)."

Regeringen beslutade¹⁵ hösten 2022 att genomföra förändringar i paragraf 13 i förordningen (2000:634) om arbetsmarknadspolitiska program. Förändringarna innebär att förordningen kopplas till valideringsförordningen genom skrivelsen att "det får göras en validering enligt valideringsförordningen (2022:1549) av en arbetssökandes kunnande."

Det finns ingen hänvisning till valideringsförordningen i reglering för kommunal vuxenutbildning. Däremot är definitionen av validering densamma i Skollagen¹⁶ som i valideringsförordningen.

De lagar och förordningar som styr den högre utbildningen saknar koppling till valideringsförordningen då det i högskoleförordningen saknas en hänvisning till valideringsförordningen.

2.4 Möjligheter till validering

2.4.1 Validering inom arbetslivet

Branschvalidering är validering av individers kompetens som genomförs i branschernas regi. I några fall är den integrerad med det svenska utbildningsväsendet, till exempel inom den kommunala vuxenutbildningen, men saknar ofta koppling till formell utbildning. Branschvalideringens legitimitet utgår från ett mandat från branschens verksamheter och företag och har ett nationellt erkännande. En branschmodell kan omfatta en eller flera yrkesområden och yrkesroller. Det är branscherna som äger och ansvarar för sina valideringsmodeller.

Det är branschernas krav på yrkeskompetens som är fokus för branschvalidering, det vill säga sådan kompetens som efterfrågas i arbetslivet och som gör individen anställningsbar inom ett yrkesområde eller i en yrkesroll. Företag och verksamheter kan använda branschvalidering internt för att effektivisera sin kompetensförsörjning.¹⁷

¹¹ Valideringsförordning (2022:1549).

¹² Regeringskansliet. 2022. Pressmeddelande: Ökad enhetlighet ska förbättra möjligheterna till validering, 2022-11-28. <https://www.regeringen.se/pressmeddelanden/2022/11/okad-enhetlighet-ska-forbatta-mojligheterna-till-validering/> (hämtad 2024-07-03).

¹³ Förordning (2022:1552) om ändring i förordning (2009:130) om yrkeshögskolan.

¹⁴ Förordning (2009:130) om yrkeshögskolan.

¹⁵ Förordning (2022:1550) om ändring i förordningen (2000:634) om arbetsmarknadspolitiska program.

¹⁶ Skollag (2010:800) | Sveriges riksdag (riksdagen.se) 20 kap. § 42.

¹⁷ Myndigheten för yrkeshögskolan. 2024. Vägledning för branschvalidering av yrkeskompetens.

<https://www.myh.se/validering-och-seqf/for-dig-som-arbetar-med-validering-och-branschvalidering/branschvalidering/riktlinjer> (hämtad 2024-08-20).

År 2022 lanserade MYH *branschvalideringskartan* som bland annat visar vilka valideringsmodeller som finns, vilka yrkesområden de omfattar, var i landet de finns tillgängliga samt om de är upphandlade av Arbetsförmedlingen. Kartan finns publicerad på myh.se och uppdateras i samband med att den årliga uppföljningen är slutförd.¹⁸

2.4.2 Validering inom Arbetsförmedlingen

Arbetsförmedlingens arbete med validering regleras i 13 § förordningen (2000:634) om arbetsmarknadspolitiska program. Den som är arbetslös eller riskerar att bli arbetslös och är arbetssökande på Arbetsförmedlingen kan anvisas till validering, från den dag han eller hon fyller 25 år. Kravet på att den arbetssökande ska ha fyllt 25 år gäller inte den som

- är ung och har en funktionsnedsättning som medför nedsatt arbetsförmåga
- fyllt 18 år och står långt från arbetsmarknaden på grund av särskilda skäl
- omfattas av Lagen om etableringsinsatser för vissa nyanlända invandrare
- deltar i jobb- och utvecklingsgarantin.

Den som tar del av insatsen har möjlighet till aktivitetsstöd, utvecklingsersättning eller etableringsersättning. Ersättningen beräknas, beslutas och betalas ut av Försäkringskassan.

Validering inom Arbetsförmedlingen kan användas i anslutning till andra insatser, till exempel praktik, yrkessvenska eller arbetsmarknadsutbildning. Validering kan på så sätt bidra till ett mer effektivt nyttjande av insatser för att förkorta individens tid i arbetslöshet.

Programmet innehåller insatser som är korta och tydligt inriktade, som genom intervjuer, tester och arbetsprover möjliggör att en persons kunnande prövas mot jobbkraven i ett yrke/yrkesområde eller mot kunskapskraven i en utbildning. Validering är ett viktigt instrument för att bredda anställningsbarheten hos arbetssökande. Identifiering av överförbara färdigheter kan bidra till att en arbetssökande kan uppvisa en mer flexibel kompetensprofil.

Arbetsförmedlaren bedömer utifrån den arbetssökandes inledande kompetenskartläggning om validering är en lämplig insats och fastställer valideringssyftet.¹⁹ En anvisning till programmet får endast göras om den framstår som lämplig både för den enskilde och ur ett övergripande arbetsmarknadspolitiskt perspektiv.²⁰

Eventuella behov av särskilt stöd under valideringen ska uppmärksammas och tillgodoses i den mån som det är arbetsmarknadspolitiskt motiverat (till exempel behov av teckenspråkstolk). Det är särskilt viktigt att valideringsresultatet, vid behov, kan följas av andra relevanta insatser för att individen ska uppnå de kompetenser som krävs för ett yrke.

Resultatet av en validering i Arbetsförmedlingens regi ska utmynna i antingen ett kartläggningsutlåtande med rekommendation till fortsatt planering med andra insatser, ett kompetensintyg med ett kompletteringsutlåtande, eller ett kompetensbevis.

2.4.3 Validering inom komvux

Komvux ska stödja och stimulera vuxna i sitt lärande. Utbildningen ska ge en god grund för elevernas fortsatta utbildning och den ska utgöra en bas för den nationella och regionala kompetensförsörjningen till arbetslivet. Komvux anordnas i form av kurser på

¹⁸ Myndigheten för yrkeshögskolan. 2023. Branschvalideringskartan. <https://www.myh.se/validering-och-seqf/for-dig-som-arbetar-med-validering-och-branschvalidering/branschvalideringskartan> (hämtad 2024-07-03).

¹⁹ Till exempel för att kvalitetssäkra den arbetssökandes kompetens, förkorta en utbildning eller tiden för att bli kvalificerad för ett arbete eller för att underlätta individens omställning på arbetsmarknaden (identifiera vilka kompetenser som kan vara överförbara till andra yrkesområden).

²⁰ 5 a § Förordning (2000:628) om den arbetsmarknadspolitiska verksamheten.

grundläggande och gymnasial nivå, i svenska för invandrare (sfi) samt som särskild utbildning på grundläggande och gymnasial nivå.

Den 1 januari 2023 trädde lagändringar i kraft som rör inledande kartläggning och validering inom komvux. Syftet med förändringen är att validering i högre utsträckning ska stödja individers omställning i arbetslivet och möta arbetsmarknadens behov.

Förändringarna innebar i korthet följande:

- Det införs en skyldighet för hemkommunen att se till att den som vill få sitt kunnande kartlagt inför utbildning eller provning inom komvux erbjuds en inledande kartläggning.
- Det införs en skyldighet för huvudmannen för komvux att se till att en elev som behöver validering erbjuds det.
- Begreppet validering får en tydligare definition.
- Det förtydligas vad som krävs i fråga om dokumentation efter en validering.
- Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer får möjlighet att meddela föreskrifter om validering av en persons kunnande.

2.4.4 Validering inom yrkeshögskolan

Inom yrkeshögskolan är det möjligt att få sin reella kompetens (sedan 1 januari 2023 används begreppet kunnande i valideringsförordningen) bedömd både för tillträde (behörighet) till utbildningarna och för att få ett tillgodoräknande. Det är utbildningsanordnare inom yrkeshögskolan som genomför bedömningen, både för behörighet och för tillgodoräknande. Det går inte med säkerhet att säga något om hur många av dessa bedömningar som är en regelrätt validering eller någon annan form av bedömning, till exempel tillgodoräknanden av rent administrativ karaktär som till exempel vid återkomst till studier efter ett studieuppehåll.

Inom yrkeshögskolan är en sökande behörig om han eller hon har förutsättningar att tillgodogöra sig utbildningen enligt förordning (2009:130) om yrkeshögskolan, 3 kap, nedan kallad YHF. Utbildningsanordnarna måste definiera vad som är nödvändigt för att den sökande ska ha förutsättningar att tillgodogöra sig utbildningen. Reell kompetens ska alltid bedömas om en (YHF 3 kap, 1–3 §§)

- sökande inte har en gymnasieexamen eller kan visa intyg från motsvarande utbildning
- sökande inte uppfyller utbildningens särskilda förkunskapskrav i form av kunskaper från en eller flera kurser i gymnasieskolans nationella program eller motsvarande kunskaper.

Det finns ytterligare en möjlighet att genom § 4 behörighetsförklara sökande som inte uppfyller behörighetskraven i 1–3 §§, men som ändå bedöms kunna tillgodogöra sig utbildningen och därefter utöva det yrke som utbildningen förbereder för (den så kallade 20-procentsregeln).

Möjligheten för studerande i yrkeshögskolan att få ett tillgodoräknande baserat på reell kompetens har funnits sedan starten av utbildningsformen. Tillgodoräknande inom yrkeshögskolan regleras i YHF i 2 kap. 12 §:

En studerande ska för en del av utbildningen kunna få tillgodoräkna sig annan genomgången utbildning, om de kunskaper, färdigheter och kompetenser som den studerande åberopar är av sådan beskaffenhet och har en sådan omfattning att de i huvudsak svarar mot den aktuella utbildningen. En studerande ska även kunna få tillgodoräkna sig motsvarande kunskaper, färdigheter och kompetenser som har förvärvats i yrkesverksamhet eller på annat sätt.

Den studerande kan inför tillgodoräknande erbjudas validering enligt valideringsförordningen (2022:1549).

En studerande kan få ett tillgodoräknande för alla typer av kurser på utbildningen, och betyg enligt hela betygsskalan ska kunna ges vid ett tillgodoräknande. Det är den specifika utbildningens ledningsgrupp som fattar beslut om tillgodoräknandet.

2.4.5 Validering inom högre utbildning

Inom universitet och högskola är det möjligt att få sin reella kompetens bedömd både för tillträde (behörighet) till utbildning och för att få ett tillgodoräknande. Det är respektive lärosäte som genomför bedömning både för behörighet och tillgodoräknande.

Enligt högskoleförordningen kan en sökande åberopa reell kompetens för behörighet till utbildning på grundnivå, avancerad nivå eller forskarnivå²¹.

Enligt högskoleförordningen kap.6, 7–8 §§ ska högskolor och universitet pröva kunskaper och färdigheter förvärvade i yrkesverksamhet eller annan utbildning för tillgodoräknande.

²¹ Högskoleförordningen (1993:100), 7 kap. 4, 5, 8, 25, 28–31 §§.

3 Myndigheternas arbete inom valideringsområdet

3.1 Myndigheternas gemensamma arbete

Arbetsförmedlingen, Myndigheten för yrkeshögskolan, Skolverket, Svenska ESF-rådet, Tillväxtverket, Universitetskanslersämbetet och Universitets- och högskolerådet har fått i uppdrag via instruktionsförändringar eller i regleringsbrev att samverka i syfte att bidra till en väl fungerande kompetensförsörjning. Vid sidan av dessa myndigheter ingår även Folkbildningsrådet och Vinnova i myndighetssamverkan för kompetensförsörjning och livslångt lärande (MSV).

Inriktningen i myndighetssamverkan styrs av en gd-grupp, där samtliga myndigheters generaldirektörer ingår, liksom representanter från Folkbildningsrådets ledning. Gd-gruppen har också tillsatt en styrgrupp för myndighetssamverkan, med representanter på strategisk ledningsnivå i myndigheterna. Styrgruppen har administrativt stöd via ett sekretariat och en beredningsgrupp hjälper styrgruppen att förbereda frågor.

För närvarande finns det åtta arbetsgrupper inom myndighetssamverkan:

- Analys
- Datainfrastruktur
- Entreprenörskap
- EU-initiativ
- Lärcentrum
- Norra Sverige
- Validering
- Vägledning

I arbetsgruppen som samarbetar kring valideringsfrågor ingår representanter från Arbetsförmedlingen, Myndigheten för yrkeshögskolan, Skolverket, Tillväxtverket och Universitets- och högskolerådet. Sedan hösten 2023 har Universitets- och högskolerådet inte deltagit aktivt i gruppen.

I det decentraliserade valideringssystemet är samverkan mellan ansvariga myndigheter extra viktigt och gruppens arbete har fokus på att främja användningen och stödja utvecklingen av validering inom både utbildning och arbetsliv. Gruppen sprider information och kunskap kring valideringsfrågorna genom seminarier, konferenser, gemensamma publikationer och stödmaterial. Den här rapporten är gruppens fjärde lägesbeskrivning av resultat och utveckling inom valideringsområdet. Arbetsgruppen är också en viktig referensgrupp för annat utvecklingsarbete som sker inom valideringsområdet, bland annat för uppdraget att stödja arbetet med att utveckla effektiva strukturer för validering på regional nivå.²² Under 2023 startade MYH och Skolverket arbetet att ta fram en ny grundläggande webbutbildning för de målgrupper som arbetar operativt med validering. Eftersom arbetsgruppen för validering träffas regelbundet kan övriga myndigheter i gruppen lämna kontinuerlig feedback på innehållet i utbildningen.

²² Regeringen, Näringsdepartementet. 2021. Regeringsbeslut om uppdrag att stödja arbetet med att utveckla effektiva strukturer för validering på regional nivå. N2021/03082.

3.2 Arbetet inom respektive myndighet

3.2.1 Arbetsförmedlingen

Regeringen har gett Tillväxtverket och Myndigheten för yrkeshögskolan i uppdrag att stödja arbetet med att utveckla effektiva strukturer för validering på regional nivå i samverkan med Arbetsförmedlingen.²³

I samband med detta uppdrag har Arbetsförmedlingen utsett 21 regionala representanter som ska samarbeta med Sveriges regioner. Under 2023 har gemensamma regionala valideringsdialoger runt om i landet genomförts. Regionrepresentanterna har fått kartlägga status och vilka samarbeten som behövs framåt för att lyckas i uppdraget.

I det forum som etablerats med regionrepresentanterna inom Arbetsförmedlingen, har erfarenhetsutbyte och att dela med sig av lärdomar varit ett viktigt inslag. Myndigheten arbetar med frågan kring hur styrning, enhetligt arbetssätt och uppföljning kan bidra till effektivt nyttjande av insatsen och öka antalet anvisningar till validering. Till exempel genom att ta fram ett förslag till mål och mått för validering och ta fram ett nytt handläggarstöd för validering för att underlätta ärendehantering, men också ge stöd inför anvisning och uppföljning av programmet.

3.2.2 Myndigheten för yrkeshögskolan

Som tidigare beskrivits under 2.2 har myndigheten i sin instruktion från 1 januari 2023 fått en utökad uppgift inom valideringsområdet. För att genomföra uppgiften har myndigheten

- fortsatt att leda arbetet i rådet för valideringsfrågor. Syftet med rådet är att erbjuda en arena där nationella myndigheter, organisationer och arbetsmarknadens parter kan dela kunskap och utbyta erfarenheter samt brett diskutera utvecklingen inom det decentraliserade valideringsområdet²⁴
- fortsatt leda arbetet i arbetsgruppen för validering inom ramen för myndighetssamverkan för kompetensförsörjning och livslångt lärande.

För att bidra till kunskapsuppbyggnaden hos olika aktörer inom valideringsområdet har myndigheten arrangerat och medverkat i ett antal digitala seminarier och konferenser. Under året har ett specifikt fokus legat på seminarier för regionala företrädare (RUA) och arbetsförmedlingens regionalt ansvariga. Teman har varit innebörden av den nya valideringsförordningen, resultat från YH-flex och den svenska referensramen för kvalifikationer.

Myndigheten har under 2023 fortsatt arbetet med implementeringen av YH-flex.

Myndigheten får lämna statsbidrag till arbetsgivar- och arbetstagarorganisationer och till organisationer som är gemensamma för arbetsgivare och arbetstagare för insatser för att utveckla kvalifikationer i arbetslivet och branschmodeller för validering²⁵, och genomför årligen en ansökningsomgång för ändamålet. Förutom hantering av statsbidrag har myndigheten i uppdrag att "stödja branscherna i deras arbete med att utveckla och kvalitetssäkra samt informera om modeller för validering".²⁶ Myndigheten avslutade under 2023 projektet BOSS (Branschvalidering – operativ och strategisk samverkan). Projektet riktade sig till branschorganisationer och syftade till att stödja utvecklingen av branschvalidering och arbetet med kvalifikationer. Myndigheten arrangerar årligen dels en kvalitetskonferens om validering och kvalifikationer för branschföreträdare och andra

²³ Ibid.

²⁴ I rådet sitter representanter från Arbetsförmedlingen, ESF-rådet, Folkbildningsrådet, Landsorganisationen, Sveriges Kommuner och Regioner, Svenskt Näringsliv, Statens Skolverk, Sveriges akademikers centralorganisation, Sveriges universitets- & högskoleförbund, Tillväxtverket, Tjänstemännens centralorganisation samt Trygghetsfonden TSL.

²⁵ Förordning (2020:268) om statsbidrag för utveckling av branschvalidering.

²⁶ Förordning (2011:1162) med instruktion för Myndigheten för yrkeshögskolan.

intressenter och en årlig hearing i syfte att skapa erfarenhetsutbyte kring bland annat kvalitetsutveckling.²⁷

Tillväxtverket och MYH har ett gemensamt regeringsuppdrag att stödja regionerna i att utveckla effektiva strukturer för validering på regional nivå (N2021/03082). Inom ramen för det gemensamma uppdraget arrangerar myndigheterna kunskapsseminarier och erfarenhetsträffar. Myndigheterna har också genomfört dialogmöten med kluster av regionföreträdare. Mötena har hållits i södra, mellersta och norra Sverige under två dagar och inneburit en stor möjlighet till erfarenhetsutbyte och kunskapsuppbyggnad. Under 2023 har också myndigheten samplanerat och medverkat i ett antal regionala fysiska valideringskonferenser.

3.2.3 Skolverket

I sitt regleringsbrev för 2022 fick Skolverket uppdraget att utforma stöd till kommunerna för genomförande av inledande kartläggning, validering samt kompletterande utbildning.

Under året har myndigheten utvecklat webbaserat stödmaterial och organiserat webinarier och seminarier för att sprida kunskap om och implementera de nya reglerna. Dessutom har lärosätetskursen "Validering i praktiken" erbjudits. Myndigheten har under hösten 2023 påbörjat arbetet med att ta fram en ny webbutbildning om validering tillsammans med Myndigheten för yrkeshögskolan. Den nya utbildningen förväntas vara klar under 2024.

I sin redovisning²⁸ av uppdraget kan Skolverket konstatera att kunskapen om validering behöver öka på alla nivåer i styrkedjan och att kommunernas samverkan både internt och externt är nödvändigt för ett framgångsrikt valideringsarbete.

Myndigheten ser också behov av ett fortsatt stöd för hur huvudmännen och skolorna kan organisera och genomföra kompletterande utbildning. Det kan handla om att visa hur olika utbildningsanordnare inom komvux har skapat flexibla lösningar som exempelvis modulform för kompletterande utbildning.

3.2.4 Tillväxtverket

Tillväxtverket har regeringens uppdrag att främja näringslivets kompetensförsörjning och att stödja regionernas arbete med kompetensförsörjning. Myndigheten är drivande i arbetet med att på ett samordnat och effektivt sätt möta näringslivets och samhällets behov av en väl fungerande kompetensförsörjning och strukturer för validering.

Tillväxtverket har i grunden ett uppdrag att främja hållbar regional utveckling i hela landet och stödja de regionalt utvecklingsansvariga aktörerna. Regionerna ska inom ramen för det regionala utvecklingsansvaret arbeta med länets kompetensförsörjningsbehov. Regeringen har sedan 2018 lyft fram vikten av att stärka regionala strukturer för validering inom det övriga regionala kompetensförsörjningsarbetet. Det särskilda regeringsuppdraget²⁹ som Tillväxtverket och Myndigheten för yrkeshögskolan fick 2022 förstärker målsättningarna på detta område.

²⁷ Myndigheten för yrkeshögskolan. 2024. Årsredovisning 2023.

²⁸ Skolverket. 2023. Stöd till kommunerna för genomförande av inledande kartläggning och validering inom komvux. 2023:3520.

²⁹ Regeringen, Näringsdepartementet. 2021. Regeringsbeslut om uppdrag att stödja arbetet med att utveckla effektiva strukturer för validering på regional nivå. N2021/03082.

4 Resultat av validering inom arbetsliv och utbildning 2023

4.1 Arbetslivets kvalifikationer (branschvalidering)

4.1.1 Genomförande av uppföljningen

Årets uppföljning har liksom tidigare år omfattat ett förfrågningsunderlag med standardiserade svarsalternativ. Förfrågningsunderlaget har skickats till företrädare för branscher som förvaltar en branschmodell och genomför branschvalidering av yrkeskompetens. Förfrågningsunderlaget inkluderar uppgifter om valideringsmodellen med nyckeltal för bland annat vilka yrkesområden/yrkesroller som är operativa, om dessa är nivåplacerade i SeQF, antalet genomförda valideringar och uppgifter om hur uppdelningen ser ut mellan könen i de fall som branschen kan ange detta.³⁰

4.1.2 Resultat av uppföljningen

Inkomna underlag visar att det under 2023 genomfördes 7 002 branschvalideringar vilket är det högsta antalet som redovisats sedan mätningarna startade 2015. De valideringar som gjordes omfattade 74 olika yrkesområden/-roller. Flertalet av dessa har beslut om nivå i SeQF, allt från nivå 3 till 5.

De fem branschmodeller där det genomförts flest valideringar under 2023 är svensk industrivalidering (3 002), vård och omsorg (1 456), städ och service (891), utemiljö (326) och skogsbruk (169).

Tabell 1. Antalet branschvalideringar fördelat per år.

2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023
3 595	4 226	4 669	5 714	5 053	3 628	5 625	6 272	7 002

4.1.3 Könsfördelning

Av det totala antalet redovisade valideringar finns statistik könsuppdelad för 95 procent av den inkomna statistiken för 2023. Av dessa 95 procent är 59 procent män och 41 procent kvinnor.

4.1.4 Statsbidrag för utveckling av branschvalidering

MYH administrerar sedan år 2020 ett statsbidrag till arbetsgivar- och arbetstagarorganisationer och till organisationer som är gemensamma för arbetsgivare och arbetstagare för insatser för att utveckla kvalifikationer i arbetslivet och branschmodeller för validering. Syftet med bidraget är att främja kompetensförsörjning och kompetensutveckling genom förbättrad tillgång till validering i arbetslivet.³¹

MYH öppnade en ansökningsomgång hösten 2023 och beslut fattades i början av 2024. Totalt tog myndigheten emot 13 ansökningar varav en ansökan drogs tillbaka. Myndigheten beviljade 10 ansökningar för sammanlagt 8,7 miljoner kronor. De beviljade utvecklingsinsatserna varierar i längd från 12 till 24 månader och handlar främst om att utveckla nya yrkesprofiler. Bland annat beviljades statsbidrag för utveckling av ny modell för signaltekniker inom järnväg, nya yrkesprofiler inom vård- och sjukhusstäd samt kvalifikationer för VVS-isolerare och isoleringsplåtslagare.³²

³⁰ Myndigheten för yrkeshögskolan. 2024. Årlig uppföljning av branschmodeller 2024, dnr: MYH 2024/2150.

³¹ Förordning (2020:268) om statsbidrag för utveckling av branschvalidering.

³² Myndigheten för yrkeshögskolan. 2024. Resultat – branschvalidering och kvalifikationer. <https://www.myh.se/validering-och-seqf/statsbidrag-branschvalidering-och-kvalifikationer/resultat-utlysningar> (hämtad 2024-08-20).

4.1.5 Beslut om kvalifikationer och vilka nivåer de motsvarar

Aktörer som ansvarar för att fastställa en kvalifikations innehåll kan ansöka hos myndigheten om att få ett beslut om vilken nivå en kvalifikation motsvarar i den nationella referensramen för kvalifikationer för livslångt lärande (SeQF). Möjligheten att ansöka omfattar alla kvalifikationer som inte redan har ett beslut om nivå som regeringen har fattat.³³ Sådana aktörer kan exempelvis vara en branschorganisation, yrkesnämnd eller utbildare inom folkbildningen.³⁴

Under 2023 kom totalt 42 ansökningar om nivåbeslut för kvalifikationer in till myndigheten. Det var nio ansökningar som avsåg kvalifikationer där ansvarig organisation ansökt på nytt inom 18 månader och där någon ny ansökningsavgift inte ska betalas.³⁵

Under 2023 har myndigheten beslutat om nivå för 33 kvalifikationer. I dessa beslut omfattas även ansökningar som inkom i slutet av 2022. Vid 2023 års slut fanns totalt 79 beslut om vilken nivå en kvalifikation motsvarar.³⁶

Tabell 2. Kvalifikationer som myndigheten beslutat om efter beslutsår, 2019–2023.

	2019	2020	2021	2022	2023
Ansökningar	24	9	32	42	42
Nivåbeslut	0	4	11	26	33

I tabell 3 visas de aktuella kvalifikationerna och vilken nivå de motsvarar. Vid utgången av 2023 fanns det kvalifikationer på nivå 3, 4, 5 och 6. Det finns flest kvalifikationer motsvarande nivå 5 (35) följt av nivå 4 (33).

Tabell 3. Antal aktuella kvalifikationer och vilka nivåer de motsvarar.

SeQF-nivå	1	2	3	4	5	6	7	8
Antal	0	0	6	33	35	4	0	0

4.2 Arbetet med validering inom Arbetsförmedlingen

4.2.1 Upphandling av validering

Validering upphandlas enligt Lagen (2008:962) om valfrihetssystem (LOV).³⁷ Vid upphandlingen enligt LOV kan flera leverantörer ansluta sig till valfrihetssystemet. Valfrihetssystemet ger leverantörerna möjlighet att kontinuerligt ansluta sig eller stiga av som leverantör, och ger den enskilde individen möjlighet att välja den leverantör som ska utföra tjänsten.

Arbetsförmedlingen upphandlar bland annat valideringar som är framtagna enligt branschernas yrkes- och kompetenskrav. För de yrkesområden som saknar en nationell branschmodell ska valideringen genomföras mot innehåll och kunskapskrav i utbildningsväsendets kurs- och ämnesplaner.

Utbudet av validering som Arbetsförmedlingen tillhandahåller kan variera mellan olika regioner beroende på vilka leverantörer i vilka regioner som ansöker om att delta.

³³ Kvalifikationer som regeringen fattat beslut om finns här: Kvalifikationer från det formella utbildningssystemet. - Myndigheten för yrkeshögskolan (myh.se).

³⁴ Myndigheten för yrkeshögskolan. 2023. *Årsredovisning 2023*. Årsredovisning 2023 Myndigheten för yrkeshögskolan (myh.se) (hämtad 2024-07-03).

³⁵ Ibid.

³⁶ Ibid.

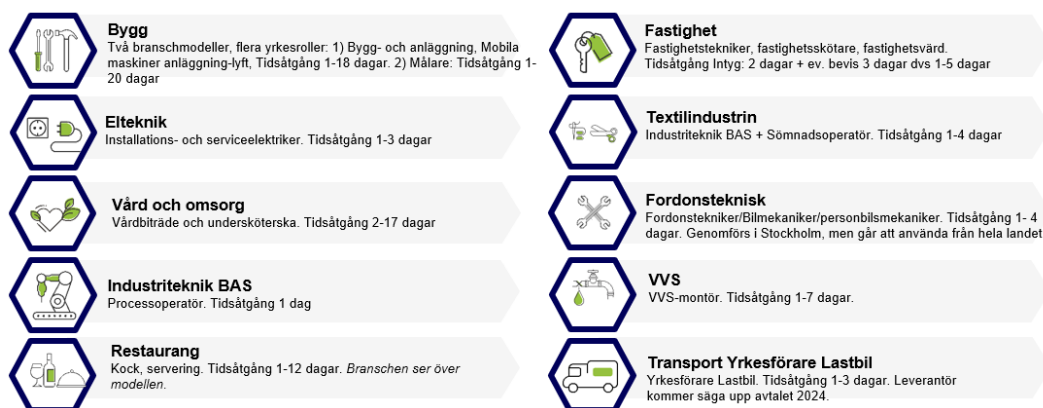
³⁷ Lag (2008:962) om valfrihetssystem.

Deltagaren väljer själv bland de leverantörer som Arbetsförmedlingen har avtal med. Vid validering finns det möjligheter för den arbetssökande att få programresor beviljade till den ort där valideringen äger rum, om motsvarande inte finns på hemorten.

Arbetsförmedlingen upphandlar validering inom yrkesområden som generellt har en hög efterfrågan på arbetskraft med rätt kompetens, yrkesområden där det råder brist på arbetskraft, samt yrkesområden med koppling till arbetsmarknadsutbildningar. Upphandling av enstaka valideringsplats är möjlig om valideringsmodellen inte finns inom befintligt valfrihetssystem. Vad gäller övrigt identifierade behov av kompetensbedömning (till exempel för en arbetssökande som har avslutat sin utbildning med en examen, men saknar delar av eller alla dokument som visar det), kan dessa personer hänvisas till andra insatser för att få sin kompetens/utbildning bedömd eller validerad, till exempel Universitet- och högskolerådet, Skolverket eller Socialstyrelsen.

Pågående avtal finns inom bygg och anläggning, mobila maskiner samt måleriområdet. Andra yrkesområden med avtal är fastighet, elteknik, vård och omsorg, textilindustri BAS, industriteknik BAS, VVS-montör samt fordonsteknik. Totalt finns det upphandlade avtal för 40 yrkesroller. Planerade avtal finns som till exempel för lokalvård (SRY BAS) och skogsmaskinförare (SSV – svensk skogsvalidering).

Figur 1. Aktuella yrkesområden med upphandlade avtal per den 2023-12-31.

4.2.2 Anvisningar till validering och deltagares etablering på arbetsmarknaden efter avslutat program

Tabell 4 visar antalet anvisningar till validering från 2021 till 2023. Antalet anvisningar har varit på en relativt låg nivå de senaste tre åren. Anvisningarna visar dock en försiktig ökning under 2023. Andelen deltagare i arbete efter avslutat program redovisas i tabell 5 och visar att andelen till arbete efter avslutat program också ökat något under 2023 (23 procent) i jämförelse med 2022.

Tabell 4. Antal anvisningar till validering 2021 och fram till 2023.

År	Totalt
2021	349
2022	206
2023	260

Källa: Arbetsförmedlingens datalager.

Tabell 5. Andel (%) av samtliga deltagare (16–64 år) i arbete efter avslutat program.

År	Totalt	Kvinnor	Män
2021	25 %	22 %	27 %
2022	21 %	20 %	22 %
2023	23 %	38 %	20 %

Källa: Arbetsförmedlingens datalager.

4.2.3 Främjandemedel för insatser inom validering för nyanlända

Arbetsförmedlingen har fått i uppdrag av regeringen att fördela statsbidrag för särskilda främjande- och utvecklingsinsatser i syfte att påskynda nyanländas etablering på arbetsmarknaden. Ett statsbidrag finns att söka för arbetsmarknadens parter som hjälper till att skapa snabbare vägar in på arbetsmarknaden för vissa nyanlända invandrare eller en annan person utan erfarenhet av svenskt arbetsliv eller med begränsad sådan erfarenhet.³⁸

De som kan få statsbidraget beviljat är arbetsgivar- och arbetstagarorganisationer, branschorganisationer och partssammansatta organ på arbetsmarknaden (enskilda kommuner eller företag har inte behörighet att söka). Statsbidraget kan lämnas till arbetsmarknadens parter efter ansökan för exempelvis

- utveckling och främjande av yrkesinriktade mentorskapsprogram
- utveckling och främjande av branschernas metoder
- kompetenskartläggning och valideringsmodeller inom bristyrken
- utveckling och främjande av olika typer av språkstöd
- utbildningsmaterial samt andra språkstärkande insatser för målgruppen
- utveckling och främjande av nya verktyg och metoder
- andra lämpliga kommunikationsinsatser för att underlätta vägen in i branschen för nyanlända.³⁹

Exempel på insatser som fick statsbidrag relaterat till validering under 2023:

Almega utvecklar språkstöd och digitala verktyg genom språkanpassning i lärande och valideringsmaterial, utvecklar en funktion för individens meriter och intyg, utvecklar digitala formulär och lägger upp lärprogram till valideringsleverantörer. Man implementerar även en uppläsningfunktion i delar av valideringsmaterial, utvecklar språkparlör samt vidareutvecklar metoder och verktyg för språkutveckling. Dessutom synliggör man vad kartläggning är, samt tar fram en manual för hur kartläggningen kan användas.

Byggbranschens yrkesnämnd (BYN) ser över och förändrar processen för erkännandeintyg för valideringstjänsten inom bygg- och anläggning, som kan ge nyanlända en bättre möjlighet att snabbare komma in på arbetsmarknaden om de har en utbildning inom yrket från sitt hemland.

Skogsbrukets yrkesnämnd (SYN) anpassar nuvarande valideringsprov för att kunna användas på flera olika språk. Man kompletterar även frågebanken med nya språk och anpassar webbgränssnitt för användaren. Ett nytt webb- och simulatorprov för

³⁸ Förordning (2015:848) om statsbidrag för särskilda främjande- och utvecklingsinsatser i syfte att påskynda nyanlända invandrades etablering på arbetsmarknaden

³⁹ Ibid

gallringsavverkning utvecklas också och man förbättrar även möjligheterna att använda valideringsprov som en integrerad del i undervisning vid gymnasie- och vuxenutbildning.

SOBONA arbetar med att synliggöra innehållet i de nationella yrkesprofilerna och stödjer olika arbetsmarknadspolitiska insatser. Man arbetar även med en vidareutveckling av tidigare framtagen digital kartläggning och språkgranskar framtaget valideringsmaterial.

Svenska badbranschen arbetar med utveckling av språkstöd i lär- och valideringsprogram, utvecklar branschens kommunikationsmodell för kompetensförsörjning med fokus på nyanlända, förankrar och samverkar med strategiska målgrupper och stödjer även aktiviteter och kommunikationsinsatser för att främja etableringen av nyanlända inom branschen.

Trädgårdsnäringens centrala yrkeskommitté (TCYK) synliggör kompetensstandarder utifrån branschvalideringsmodellen och genomför olika typer av stödjande insatser.

Utbildningsrådet för hotell och restauranger omarbetar och uppdaterar tidigare framtagen valideringsmodell med fokus på målgruppen nyanlända inom yrkesområdena kock, servering, hotellkonferens och hotellreception. Den omarbetade modellen avser förbättra bland annat flödesprocessen, förkorta bedömningsperioden, uppdatera yrkeskvalifikationer och nyckelkompetenser samt skapa strukturer och förutsättningar för regionala valideringscenter.

Yrkesnämnden för film och tv kartlägger och sammanställer tv-sektorns kompetensbehov genom att utveckla film- och tv-branschens instrument för kompetenskartläggning som kan synliggöra kompetens hos nyanlända.

4.3 Kommunal vuxenutbildning och validering

4.3.1 Statistik om komvux 2023

Statistiken över elever och studieresultat i komvux ingår i Sveriges officiella statistik och avser här kalenderåren 2022 och 2023. Skolverket begär in uppgifter från huvudmännen via Statistiska centralbyrån (SCB) två gånger per år. Bakgrundsinformation om eleverna kommer från SCB:s register över totalbefolkningen och från deras utbildningsregister.

Under 2023 läste 363 000 elever inom komvux.⁴⁰ Det är en minskning av antalet elever med drygt 2 procent jämfört med 2022. Den största skolformsdelen är komvux på gymnasial nivå där totalt 220 000 elever studerade under 2022, en minskning med 4 procent jämfört med 2022.

4.3.2 Prövning och validering

Validering innebär att en persons kunnande kartläggs och bedöms på ett strukturerat sätt. Kunnandet bedöms oavsett hur, var eller när det har förvärvats. Validering kan användas för att anpassa en utbildning, förkorta en utbildning eller inför en utbildning om den sökande saknar dokumentation på förkunskapskraven. En prövning är en bedömning av en persons kunskaper i förhållande till de kunskapskrav som finns i kursplaner eller ämnesplaner. Den som genomgår en prövning får ett betyg i det specifika ämne eller den specifika kurs som prövningen avser.

Skolverkets arbete med att förbättra inrapporteringen av validering

Skolverket ska i enlighet med återrapporteringskrav i regleringsbrevet för 2022 och 2023 redovisa sitt arbete med att utveckla statistiken i enlighet med förslag som har lämnats av Valideringsdelegationen (SOU 2019:69), KLIVA-utredningen (SOU 2020:66) och utredningen om elevers möjligheter att nå kunskapskraven (SOU 2021:11).

⁴⁰ Skolverkets PM *Elever och studieresultat i kommunal vuxenutbildning 2023*.

I fråga om Valideringsdelegationens förslag har Skolverket under 2023 fortsatt utvecklingsarbetet avseende statistiken om validering inom komvux. Skolverkets föreskrifter (SKOLFS 2011:142) om uppgiftsinsamling från huvudmännen inom skolväsendet med mera har ändrats och instruktionerna för insamlingen har förtydligats.

I den redovisade statistiken går det att få fram i vilken utsträckning validering skett i kombination med provning. En förutsättning är dock att kommunernas administrativa elevsystem uppdateras så att detta blir möjligt.

Skolverket har därför under året bjudit in systemleverantörerna av administrativa elevsystem till ett informationsmöte i syfte att kommunicera kring förändringarna. Det är även förberett så att insamlingen av uppgifter om komvux som anpassad utbildning från och med 2024 kommer att motsvara de uppgifter som samlas in för komvux på grundläggande och gymnasial nivå. Detta innebär att Skolverket kommer kunna ange om provningar och valideringar ges inom komvux som anpassad utbildning.

Den samlade bedömningen är att statistiken om validering ännu inte håller tillräckligt god kvalitet för att vara officiell statistik de närmaste åren. Det största problemet är att de kurser som sällan valideras inte redovisas av uppgiftslämnarna. Konsekvensen av detta är att Skolverket idag enbart kan uttala sig om de stora yrkesområden där valideringar i hela och delar av kurser sker.

I de fall som enbart orienteringskursen har rapporterats går det inte att veta vilka nationella kurser valideringarna har skett mot. Med hjälp av de åtgärder Skolverket vidtagit under 2023 bedöms kvaliteten kunna öka ytterligare under 2024.

Statistik om provning

Totalt 21 000 kursdeltagare på grundläggande och gymnasial nivå har genomgått provning under 2023. I 3 320 fall var provningen gjord efter validering, vilket är en ökning med 736 kursdeltagare sedan 2022. Det är ovanligt med provningar på grundläggande nivå. Endast 1 procent av alla inrapporterade kursdeltagare på grundläggande nivå gjorde en provning inom kursen under 2023. Inom komvux på gymnasial nivå är provningar något vanligare, drygt 2 procent av alla kursdeltagare som registrerades gjorde en provning.

Andelen kursdeltagare som genomgått provning på grundläggande och gymnasial nivå är i stort sett densamma jämfört med 2022.

4.3.3 Statistik om validering

Gällande validering är det svårare att uttrycka volymen som en andel av kursdeltagarna. Validering kan utföras på flera sätt, till exempel inom ramen för en orienteringskurs eller en specifik nationell kurs. Därför redovisar vi här i stället andelen elever som har en registrerad validering i någon kurs. På grundläggande nivå var det knappt 1 procent, 968 elever, som hade någon registrerad validering. På gymnasial nivå var andelen ungefär 2 procent, 3 480 elever, som hade någon registrerad validering. Andelen elever med registrerad validering är oförändrad på både grundläggande och gymnasial nivå jämfört med 2022. Andelen huvudmän som validerat har dock ökat från 42 procent under 2022 till 48 procent under 2023.

4.3.4 Statsbidrag för kartläggning och validering

Under 2023 fördelade Skolverket ytterligare statsbidrag till kommuner för kartläggning och validering. Intresset var fortsatt stort och 207 huvudmän ansökte om sammanlagt 97 368 161 kronor. Skolverket hade 35 miljoner kronor att fördela för bidragsåret 2023, vilket således resulterade i ett översökt statsbidrag.

4.4 Yrkes högskolan

4.4.1 Behörighet till program inom yrkes högskolan utifrån reell kompetens

Det finns flera sätt att bli behörig till en utbildning inom yrkes högskolan. En sökande som saknar de formella meriterna för att vara behörig till utbildningen kan bedömas behörig utifrån reell kompetens.

Av de sökande till yrkes högskolans program⁴¹ 2023 var 8 900 behöriga utifrån reell kompetens⁴², vilket motsvarade 13 procent av samtliga behöriga sökande. Detta var i nivå med tidigare år då andelen varierat mellan 12 och 15 procent sedan 2016. I likhet med tidigare år var andelen som bedömdes behöriga utifrån reell kompetens något högre för män (13 procent) än för kvinnor (12 procent).⁴³

Tabell 6. Antal sökande som bedömts behöriga utifrån reell kompetens och andel av totala antalet behöriga sökande till program inom yrkes högskolan, 2016–2023.

	Antal			Andel		
	Totalt	Kvinnor	Män	Totalt	Kvinnor	Män
2016	4 952	2 368	2 584	13 %	10 %	16 %
2017	5 194	2 756	2 438	13 %	12 %	15 %
2018	5 757	3 187	2 570	13 %	12 %	15 %
2019	7 880	4 358	3 522	15 %	14 %	16 %
2020	10 071	5 557	4 514	15 %	14 %	16 %
2021	10 083	5 929	4 154	14 %	14 %	15 %
2022	8 186	4 720	3 466	12 %	12 %	13 %
2023	8 865	4 960	3 905	13 %	12 %	13 %

Källa: SCB.

Hur stor andel av de behöriga sökande som behörighetsförklarats utifrån reell kompetens varierade mellan utbildningsområdena samt beroende på ålder och nationell bakgrund. Bland de fem stora utbildningsområdena inom yrkes högskolan⁴⁴ var andelen som högst inom hälso- och sjukvård samt socialt arbete där 17 procent behörighetsförklarats enligt reell kompetens och som lägst inom ekonomi, administration och försäljning samt samhällsbyggnad och byggt teknik där andelen var 9 procent.⁴⁵

Äldre sökande hade i större utsträckning behörighetsförklarats enligt reell kompetens jämfört med yngre. Åldersgruppen 24 år och yngre hade lägst andel med 8 procent som behörighetsförklarats enligt reell kompetens. Andelen ökade sedan successivt med åldersgrupperna och var 21 procent bland dem som var 45 år och äldre. Andelen som behörighetsförklarats enligt reell kompetens var även högre bland utrikes födda (19 procent) jämfört med inrikes födda (10 procent).⁴⁶

⁴¹ Yrkes högskolans program är utbildningar som är minst 100 YH-poäng, vilket motsvarar ett halvårs studier på heltid. De flesta program är 1–2 år långa.

⁴² Avser att den sökande i enlighet med förordning (2009:130) om yrkes högskolan antingen bedömts ha grundläggande behörighet genom annan utbildning än formell utbildning eller genom erfarenhet (3 kap. 1 § punkt 4) alternativt bedömts behörig genom den så kallade 20-procentsregeln (3 kap. 4 §).

⁴³ Myndigheten för yrkes högskolan. 2024. Statistisk årsrapport 2024.

⁴⁴ De fem stora utbildningsområdena inom yrkes högskolan är området data/it, området ekonomi, administration och försäljning, området hälso- och sjukvård samt socialt arbete, området samhällsbyggnad och byggt teknik samt området teknik och tillverkning. Dessa utbildningsområden står för merparten av utbildningsomgångar, platser, behöriga sökande, antagna som påbörjat studier, studerande och examinerade inom yrkes högskolan.

⁴⁵ Myndigheten för yrkes högskolan. 2024. Statistisk årsrapport 2024.

⁴⁶ Myndigheten för yrkes högskolan. 2024. Statistisk årsrapport 2024.

Av de sökande som bedömdes behöriga utifrån reell kompetens var det 44 procent som antogs till och påbörjade studier på ett program⁴⁷ 2023. Det var i likhet med de två föregående åren. Liksom de närmast föregående åren var andelen som antogs och påbörjade studier 2023 något lägre för behöriga enligt reell kompetens jämfört med behöriga sökande som helhet där motsvarande andel var 49 procent.⁴⁸

Av samtliga som påbörjade ett yrkeshögskoleprogram 2023 hade 11 procent bedömts behöriga utifrån reell kompetens. Det var i likhet med föregående år men något lägre än under perioden 2016–2021 då motsvarande andel varierade mellan 12 och 14 procent.⁴⁹

4.4.2 Tillgodoräknanden i program inom yrkeshögskolan

I detta avsnitt redovisas statistik för studerande på program inom yrkeshögskolan med minst en tillgodoräknad kurs utifrån utbildningens slutår. Data för tillgodoräknande är hämtade från det studiedokumentationssystem som Myndigheten för yrkeshögskolan tillhandahåller för utbildningsanordnare och gäller inrapporterade tillgodoräknanden för perioden 2016 till och med 2023. Statistiken redovisas efter utbildningarnas slutår vilket innebär att tillgodoräkandet kan ha ägt rum tidigare än det år de redovisas för. I nedanstående avsnitt redovisas därför åren 2016–2023. Notera att statistiken enbart omfattar tillgodoräknanden av hela kurser, tillgodoräknande av enskilda kursmoment ingår inte i den redovisade statistiken.

Det är viktigt att poängtera att statistiken inte avser unika individer utan en studerande kopplat till en utbildningsomgång. En studerande (individ) kan därför förekomma flera gånger i statistiken men då i olika utbildningsomgångar inom en och samma utbildning eller i olika utbildningar. En individ som varit på flera utbildningsomgångar räknas en gång för varje aktuell utbildningsomgång.

Antal och andel studerande med minst en tillgodoräknad kurs

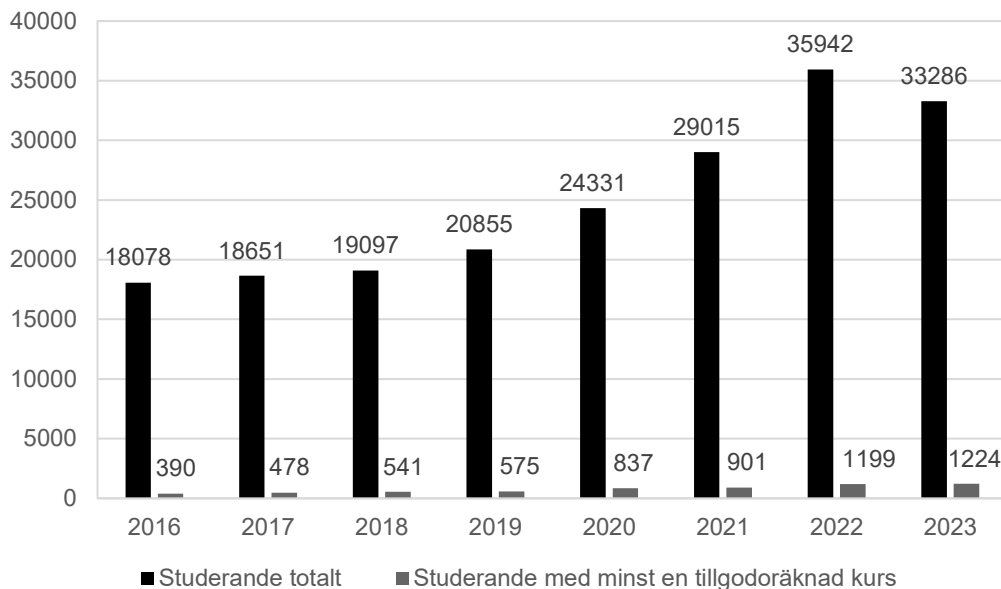
Vi kan se ett ökat antal studerande med minst en tillgodoräknad kurs. Det har ökat från 390 till 1 224 mellan 2016 och 2023 (baserat på utbildningens slutår). Samtidigt har antalet studerande i yrkeshögskolan ökat kraftigt de senaste åren och det är relativt få av de studerande som fått minst en kurs i sin utbildning tillgodoräknad.

⁴⁷ Avser här antagna som påbörjat studier vid utbildningsomgångens start, exklusive de som hoppat in under utbildningens gång.

⁴⁸ Myndigheten för yrkeshögskolan. 2024. Statistisk årsrapport 2024.

⁴⁹ SCB.

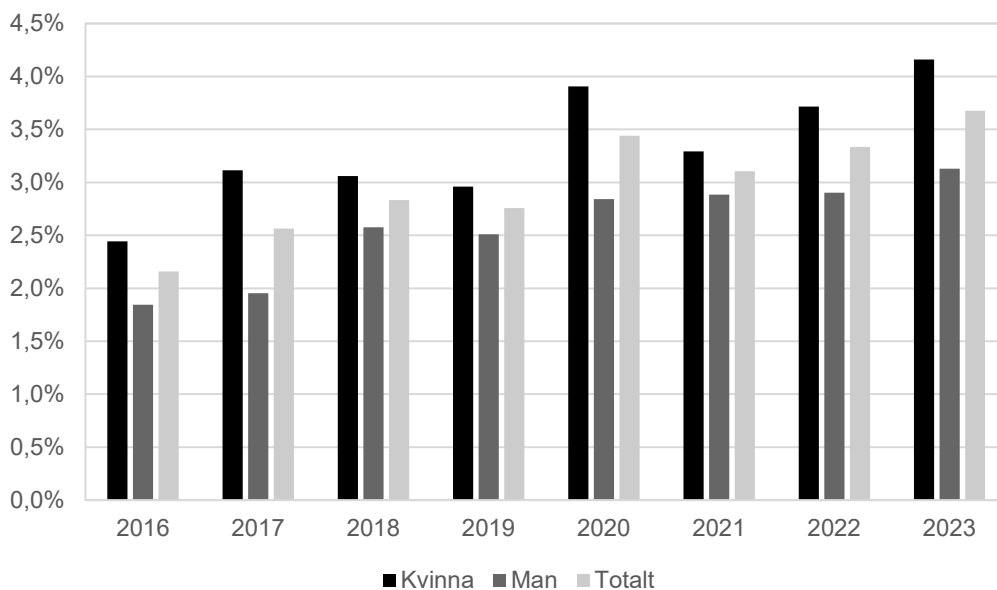
Diagram 1. Antalet studerande i program inom yrkeshögskolan med minst en tillgodoräknad kurs och det totala antalet studerande för respektive år 2016–2023 utifrån utbildningens slutår.

Källa: MYH.

Antalet studerande som fått ett tillgodoräknande har ökat sedan 2016. Vi kan också se att andelen studerande som fått ett tillgodoräknande är högre från 2020 och framåt än 2019 och tidigare. Andelen studerande med minst en tillgodoräknad kurs varierade mellan 2,2 och 2,8 procent under perioden 2016–2019, för att under perioden 2020–2023 vara över 3 procent för samtliga år. Andelen studerande med ett tillgodoräknade har ökat för tredje året i rad till 3,7 procent 2023. Andelen för 2023 är den högsta siffran för perioden 2016–2023. För samtliga år är det en större andel av kvinnorna än av männen som har minst en kurs tillgodoräknad.

Diagram 2. Andel studerande i program inom yrkeshögskolan med minst en tillgodoräknad kurs under åren 2016–2023 utifrån utbildningens slutår (fördelat på kön).

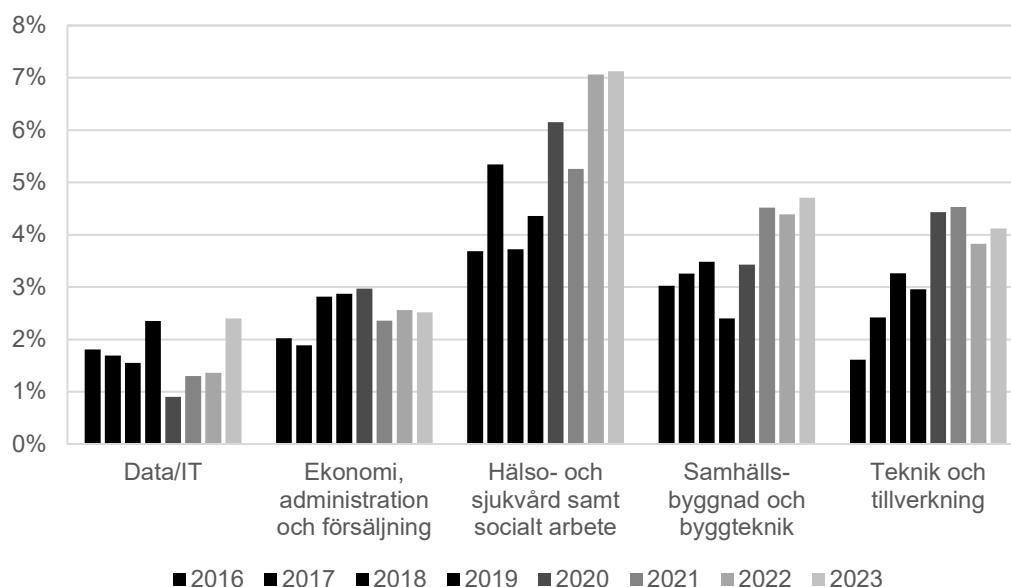

Källa: MYH.

Andel studerande med minst en tillgodoräknad kurs i yrkeshögskolans fem största utbildningsområden

Om vi ser till andel studerande med ett tillgodoräknande per utbildningsområde, med fokus på de fem största utbildningsområdena, blir det tydligt att användningen av tillgodoräknanden varierar mellan utbildningsområdena. Högst andel studerande med tillgodoräknanden finns inom utbildningsområdet hälso- och sjukvård samt socialt arbete. Inom dessa områden hade 7,1 procent av de studerande minst en tillgodoräknad kurs 2023, vilket kan jämföras med 3,7 procent för yrkeshögskoleprogrammen totalt.

Diagram 3. Andel studerande i program inom yrkeshögskolan med minst en tillgodoräknad kurs under åren 2016–2023 utifrån utbildningens slutår, i de fem största utbildningsområdena.

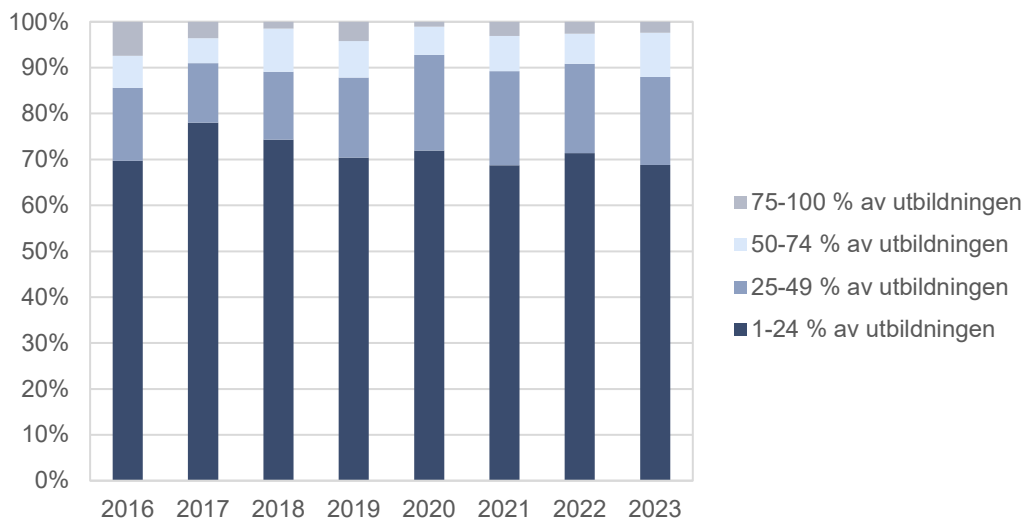
Källa: MYH.

Andel av utbildningen som studerande har tillgodoräknat

Av de studerande som fått ett tillgodoräknande har det under perioden 2016–2023 varit 7–14 procent som fått tillgodoräkna mer än halva utbildningen (i antal poäng). Högst andel var det för slutår 2016 då det var 14 procent som tillgodoräknade mer än halva utbildningen. Det var 7 procent av de studerande med slutår 2016 som tillgodoräknade mer än 75 procent av utbildningen. För perioden 2017–2023 har motsvarande andel varierat mellan 1 och 4 procent. Av statistiken framgår att det är stor variation mellan åren och det finns ingen tydlig trend i utvecklingen.

Diagram 4. Studerande fördelat efter hur stor andel av utbildningen som har tillgodoräknats, slutår 2016–2023.

Avser enbart studerande som hade tillgodoräknat minst en av utbildningens kurser.

Källa: MYH.

4.4.3 Resultat från YH-flex

Myndigheten för yrkeshögskolan fick under våren 2020 i uppdrag av regeringen att genomföra en försöksverksamhet med en snabbare och mer flexibel väg till en yrkeshögskoleexamen⁵⁰ (YH-flex). Uppdraget redovisades till regeringen (Utbildningsdepartementet) våren 2023.⁵¹ Under försöksverksamheten tog myndigheten fram en modell för genomförandet av utbildning på en YH-flexplats och en tillhörande statsbidragsmodell som inkluderar både validering och kompletterande utbildning. Försöksverksamheten YH-flex genomfördes inom befintligt regelverk med den skillnaden att utbildningsanordnare efter beviljad ansökan fick statsbidrag för validering.

Myndigheten har sedan försöksverksamhetens slut implementerat YH-flex i yrkeshögskolan med utgångspunkt i den modell som prövades i försöksverksamheten.

Genomförandemodellen kan beskrivas som två delar med fem olika moment:

- Den första delen innebär att den studerandes reella kompetens⁵² (kunskaper, färdigheter och kompetenser) kartläggs och bedöms i syfte att kunna tillgodoräkna en betydande del av utbildningen (se figur 1).
- Den andra delen innebär att den studerande genomför en kompletterande utbildning med ett individuellt anpassat upplägg och ges möjlighet att utveckla de kunskaper, färdigheter och kompetenser som fattas för att kunna erhålla en examen (se figur 1).

⁵⁰ Regeringen (Utbildningsdepartementet). *Regleringsbrev för budgetåret 2020 avseende Myndigheten för yrkeshögskolan*. Ändringsbeslut 2020-05-28. <https://www.esv.se/statsliggaren/regleringsbrev/?rbid=20903>.

⁵¹ Myndigheten för yrkeshögskolan. 2023. *Återrapportering av regeringsuppdrag för en snabbare och mer flexibel väg till en yrkeshögskoleexamen, YH-flex*. återrapportering-av-regeringsuppdrag-for-en-snabbare-och-mer-flexibel-vag-till-en-yrkeshogskoleexamen-yh-flex.pdf (myh.se) (hämtad 2024-07-03).

⁵² Med reell kompetens avses här den samlade, faktiska, kompetens som en individ har oberoende av hur, när eller var den har utvecklats. Begreppet "reell kompetens" används synonymt med begreppet "tidigare lärande".

Figur 2. Processbild för genomförande av YH-flex.

Myndigheten genomförde tre ansökningsomgångar under försöksverksamheten för att fördela platser. Intresset för att ansöka om YH-flexplatser ökade under försöksverksamheten. Totalt fördelade myndigheten 1 539 platser varav 811 platser på 78 utbildningar har nyttjats under försöksverksamheten.

Myndigheten har efter försöksverksamheten genomfört två ansökningsomgångar, 2023 och 2024.

Ansökningsomgången som genomfördes 2023 innebar en ökning av antalet ansökta YH-flexplatser. Det inkom 128 ansökningar till myndigheten varav 120 (882 platser) uppfyllde villkoren. Myndigheten beviljade 612 platser av de 882 ansökta platserna fördelat på 87 utbildningar.

Det ökade antalet ansökningar som inkom till myndigheten stärker bilden av att det finns ett ökat intresse av att utveckla snabbare och förkortade utbildningsvägar inom yrkeshögskolan genom validering och individuellt anpassade utbildningsupplägg.

Tabell 6. Antal beviljade YH-flexplatser fördelade efter utbildningsområde¹, 2020–2023.

Utbildningsområde	2020	2021	2022	2023	Totalt 2020–2023
Data/It	0	16	15	82	113
Ekonomi, administration och försäljning	70	50	85	155	360
Hotell, restaurang och turism	10	30	56	78	174
Hälsa- och sjukvård samt socialt arbete	160	187	260	153	760
Journalistik och information	0	0	0	5	5
Juridik	0	10	0	0	10
Kultur, media och design	9	16	10	25	60
Lantbruk, djurvård, trädgård, skog och fiske	27	40	10	5	82
Pedagogik och undervisning	0	23	15	14	52
Samhällsbyggnad och byggteknik	40	20	55	71	186
Säkerhetstjänster	0	10	0	0	10
Teknik och tillverkning	66	139	40	71	316
Transporttjänster	0	40	10	0	50
Övrigt	0	14	6	0	20
Totalt	382	595	562	612	2 148

¹ Avser endast utbildningsområden med beviljade YH-flexplatser. Utbildningsområdet friskvård och kroppsvård har inte beviljats några platser. År 2020–2022 avser försöksverksamheten YH-flex.

Under försöksverksamheten (platser beviljade 2020–2022) tillgodoräknade studerande i genomsnitt 44 procent av utbildningen. Motsvarande uppskattad siffra för studerande

som startade sin utbildning på YH-flexplats 2023 var 43 procent⁵³. Det var 453 studerande som påbörjade studier på YH-flexplats 2023.

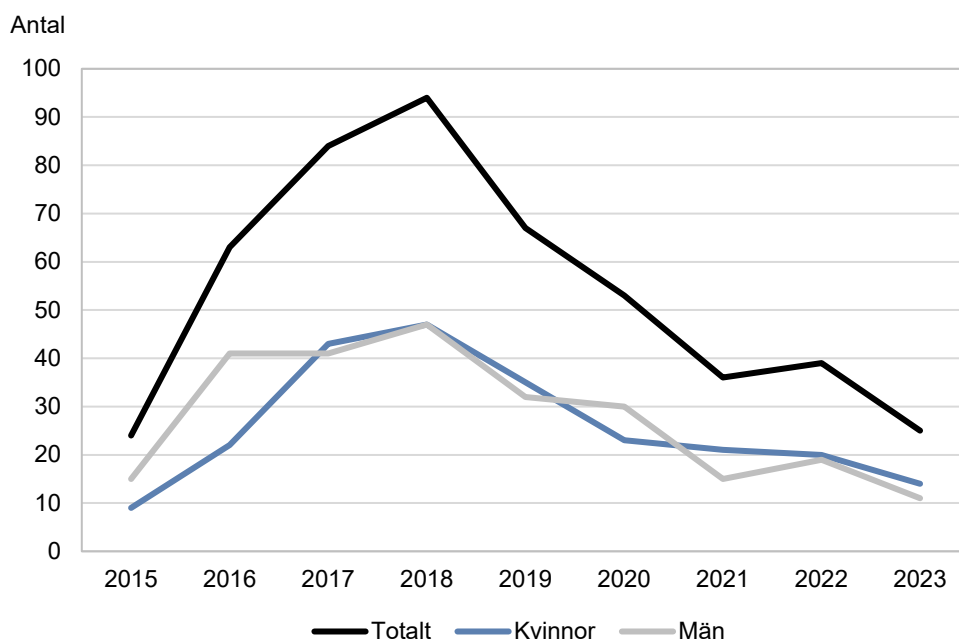
4.5 Kontakttolkutbildning

Sedan 2015 kan verksamma kontakttolk som saknar fullständig utbildning ansöka om att få sina kunskaper och sin kompetens validerad. De som har kunskaper motsvarande målen i grundutbildningen till kontakttolk, eller uppnår motsvarande kunskaper genom att komplettera med delar av utbildningen, får ett utbildningsbevis.⁵⁴

Antalet som fått utbildningsbevis helt eller delvis genom validering ökade årligen mellan 2015 och 2018 till 94 personer. Därefter har antalet minskat och det var 25 personer som fick utbildningsbevis genom validering 2023. Det var färre än 2016–2022 men ungefär lika många som 2015.⁵⁵

Sedan 2017 har könsfördelningen bland dem som fått utbildningsbevis genom validering varit relativt jämn. Under 2023 var det 14 kvinnor och 11 män som fick utbildningsbevis genom validering.⁵⁶

Diagram 5. Antal som fått utbildningsbevis genom validering efter kön, 2015–2023.

Källa: MYH.

Antal personer som får ett utbildningsbevis genom validering påverkas av hur många verksamma tolkar som saknar fullständig grundutbildning och därmed kan vara aktuella för validering. Rimligen bör denna grupp ha varit större initialt när möjligheten till validering infördes.⁵⁷

⁵³ 35 studerande var överintag där det inte utbetalades statsbidrag. Av de 35 överintagen saknar myndigheten uppgift om 21 studerande, varav det finns viss osäkerhet i siffrorna. Som minst kan det genomsnittliga tillgodoräkandet bli 41 procent och som mest 45 procent om MYH haft uppgifter om samtliga studerande.

⁵⁴ Myndigheten för yrkeshögskolan. 2024. *Statistisk årsrapport 2024*. Statistisk årsredovisning 2024 (myh.se). (hämtad 2024-07-03).

⁵⁵ Ibid.

⁵⁶ Ibid.

⁵⁷ Ibid.

4.6 Universitet och högskolor

4.6.1 Universitets- och högskolerådet samordnar lärosätenas validering av yrkeskunskaper vid antagning till yrkeslärarprogrammet

Universitets- och högskolerådet (UHR) har sedan 2017 i uppdrag att samordna lärosätenas validering av yrkeskunskaper i antagning till yrkeslärarutbildningen. I uppdraget samverkar UHR med tio lärosäten, Myndigheten för yrkeshögskolan, Skolverket, Svenskt Näringsliv och branschorganisationer.

Genom att UHR underlättar för alla inblandade aktörer att samverka bidrar myndighetens arbete till ett ökat antal utbildade yrkeslärare med högt yrkeskunnande. Under 2023 har UHR fortsatt arbetet med att utöka samverkan med samtliga samverkanspartner. Syftet med den ökade samverkan är att utbildningarna ska möta arbetsmarknadens behov av kompetenser. Ett exempel på detta är samarbetet med Skolverket i samband med den kommande ämnesbetygsreformen (Gy25) i syfte att arbeta proaktivt och skapa goda förutsättningar för valideringsprocessens aktörer vad gäller likvärdighet och kvalitet i samband med den kommande reformen.

En annan del av UHR:s samordningsuppdrag är att rekrytera och kvalitetssäkra de bedömare som lärosätena ska använda inför beslut. De är samlade i UHR:s bedömarbank och har inloggning till det digitala valideringsverktyget YRK-Valda som erbjuder lärosäten stöd i valideringsprocessen. YRK-Valda utvecklas löpande i samverkan med lärosätena som använder systemet. Fokus under 2023 har varit att förbereda YRK-Valda inför en övergång till ämnesbetyg. E-legitimation har också införts i YRK-Valda under året för att underlätta inloggning för sökande. Vidare har UHR under året slutit så kallade samordnings- och arvodesavtal med bedömarna utifrån nya regler i Lagen om anställningsskydd, LAS. Lärosätena hade annars fått teckna egna avtal med varje enskild bedömare. Således underlättar UHR för de lärosäten som använder bedömarna i valideringsprocessen.

UHR betalade 2023 ut bidragsmedel på åtta miljoner kronor till de tio lärosäten som erbjuder yrkeslärarutbildning. Bidraget per genomfört valideringsärende uppgick till 6 617 kronor. Sammantaget utfördes 1 209 valideringar för antagning under 2023, vilket är en ökning med nästan 200 ärenden jämfört med 2022.

5 Arbetet med hållbara strukturer för validering inom regionerna

5.1 Uppdrag – hållbara strukturer för validering på regional nivå

Genom utvecklingsprojektet Valideringslyft⁵⁸ samverkade såväl nationella som regionala aktörer för att skapa en regionalt hållbar struktur för validering i arbetsliv och utbildning. Samtliga regioner deltog i projektet som pågick mellan december 2020 och december 2022. Projektets fokus var att öka förutsättningarna för regionerna att arbeta med validering som en del i det regionala kompetensförsörjnings- och sysselsättningsarbetet. I utvärderingen av projektet framgår det att det har bidragit till att skapa en gemensam kunskapsbas att utgå ifrån samt en ökad samsyn kring validering och regionernas roll för att främja validering. Under projektet tog också regionerna steg mot en tydligare koordinerande roll inom valideringsområdet. Analysverktyget som utvecklades för aktörer med regionalt utvecklingsansvar med syfte att stödja arbetet med att utveckla en likvärdig struktur för validering finns på MYH:s webb.⁵⁹ Verktöget kan synliggöra och identifiera regionens utvecklingsområden och är tänkt att kunna fungera som vägledning vid framtagande av konkreta utvecklingsspår.

Det regionala arbetet med att bygga hållbara strukturer för validering fortskrider inom ramen för regeringsuppdraget som Tillväxtverket och Myndigheten för yrkeshögskolan fick 2022.⁶⁰ Regeringen anser att validering är ett viktigt verktyg i det regionala kompetensförsörjningsarbetet och ser att regionerna har en roll att driva på, samordna, stödja och öka kunskapen bland regionala aktörer när det gäller validering.⁶¹⁶² Det är 20 regioner som antingen är projektägare eller medverkar i samverkansprojekt för att driva på arbetet med validering på regional nivå.

Förutom utlysning av projektmedel har myndigheterna stöttat regionerna genom att skapa nätverk för samverkan samt bidragit till kunskapsuppbyggnad inom valideringsområdet.

Tillväxtverket har upphandlat utvärdering av genomförandet. Halvtidsutvärdering genomfördes under 2023 och levererades i början av 2024.

En dialog med Regeringskansliet om förlängning av uppdraget inleddes av myndigheterna och resulterade i ett beslut om förlängning som fattades av regeringen i april i år.⁶³ Det innebär att regionerna erbjuds möjlighet att förlänga de pågående projekten till 2025/2026 och med viss möjlighet till utökning av budget. Tillväxtverket ska slutrapportera uppdraget till regeringen senast 15 oktober 2026.

5.2 Utveckling av regionala strukturer för validering

Tillväxtverket och Myndigheten för yrkeshögskolan definierade tidigt i uppdraget tre olika inriktningar i arbetet med att skapa en hållbar regional struktur för validering. De tre inriktningarna bygger på regionens roll och funktion i den regionala stödstrukturen för validering. Utvärderingen av uppdraget kommer i alla delar att utgå från följande tre inriktningar:

⁵⁸ Myndigheten för yrkeshögskolan. 2023. ESF-projektet Valideringslyft - Myndigheten för yrkeshögskolan (myh.se).

⁵⁹ Ibid.

⁶⁰ Regeringen, Näringsdepartementet. 2021. Regeringsbeslut om uppdrag att stödja arbetet med att utveckla effektiva strukturer för validering på regional nivå. N2021/03082.

⁶¹ Regeringen, Näringsdepartementet. 2021. Regleringsbrev för budgetåret 2022 avseende anslag 1:1 Regionala utvecklingsåtgärder inom utgiftsområde 19 Regional utveckling. N2021/03082.

⁶² Regeringen. 2021. Nationell strategi för hållbar regional utveckling i hela landet 2021–2030. Regeringens skrivelse 2020/21:133.

⁶³ Regeringen, Landsbygds- och infrastrukturdepartementet. 2024. Ändring av uppdraget att stödja och utveckla effektiva strukturer för validering på regional nivå. LI2023/00305 (delvis). LI2024/00978.

- Faciliterande och mäklande roll – att samla olika aktörer inom validering från olika utbildningsnivåer och sektorer. Att skapa nya rum för erfarenhetsutbyte och nätverkande. Att ge vägledning hur aktörer kan navigera i ett decentraliserat system.
- Förstå den regionala valideringskartan – skapa förutsättningar att sprida kunskap om valideringsmöjligheter inom länet. Exempelvis genom att kartlägga utbud och efterfrågan av validering för att hänvisa aktörer rätt.
- Intern kapacitet – skapa förutsättningar för långsiktighet och hållbara regionala strukturer. Att bygga in validering som en del av det ordinarie arbetet med kompetensförsörjning.

Utvärderingen jämför regionernas svar i en uppföljning som genomfördes i maj 2023 (nollbasmätningen) med den uppföljning som genomfördes under november–december 2023. Resultat visar att det på kort tid inom många indikatorer, skett en positiv utveckling i regionerna.

Utvärderingen visar att det sker en tydlig utveckling framåt inom uppdraget som helhet. I utgångsläget var det 65 procent av regionerna som uppgav att det inte alls eller i låg utsträckning fanns en etablerad struktur för validering i länet. I halvtidsutvärderingen är det 40 procent av regionerna som bedömer sig ha ingen eller låg nivå av en etablerad struktur.

Utvecklingen sker inom samverkan, att facilitera validering i sin region samt stöd till valideringsaktörer. Stort fokus har varit på den kommunala vuxenutbildningen. Det finns skillnader mellan regionerna och hur långt man har kommit i utvecklingen. Dessutom finns det skillnader bland regionerna kring vad de har valt att prioritera och vilka inriktningar de har för sina projekt. Vidare finns det skillnader i vilket utgångsläge regionerna hade när projekten startade.

6 Analys av utvecklingen mellan 2018 och 2023

I En nationell strategi för validering (SOU 2017:18) tog Valideringsdelegationen fram fem övergripande och prioriterade områden som ansågs viktiga i det fortsatta utvecklingsarbetet med validering inom utbildning och arbetsliv. I delegationens rapport om läget och utveckling av validering från maj 2019⁶⁴ kommenterade man utvecklingen och gav en lägesbeskrivning utifrån de prioriterade områdena. I årets analys av utvecklingen inom valideringsområdet utgår arbetsgruppen från delegationens lägesbeskrivning och följer utvecklingen inom de fem prioriterade områdena fram till och med 2023.

6.1 Överförbarhet mellan kvalifikationer

6.1.1 Valideringsdelegationens beskrivning av området 2019

Det första området som delegationen tog fram som prioriterat område var *överförbarhet mellan kvalifikationer*. Delegationen ansåg att den nationella referensramen för kvalifikationer för livslångt lärande (SeQF)⁶⁵ borde utgöra den gemensamma utgångspunkten för systemen för validering. Delegationen ansåg det viktigt att öka antalet nivåplacerade kvalifikationer utanför det formella utbildningssystemet i referensramen. Delegationen pekade också på vikten av att öka överförbarheten mellan branschvalidering och kommunal vuxenutbildning samt olika nivåer av yrkesutbildning inom det formella utbildningssystemet.

6.1.2 Analys av utvecklingen

SeQF - en gemensam utgångspunkt

Kopplingen mellan SeQF och validering har stärkts främst genom valideringsförordningen⁶⁶ som började gälla 1 januari 2023. Valideringsförordningen innebär att referensramen SeQF blivit det nav för valideringssystemet som delegationen lyfte i lägesbeskrivningen. I förordningen anges att syftet med validering är att uppnå kvalifikationer som har ett nivåbeslut eller få behörighet till en utbildning vars kvalifikation är kopplad till SeQF. Branschföreträdare ger också uttryck för ett allt större intresse av att arbeta med kvalifikationer för att på sätt synliggöra vilken kompetens som behövs för olika yrkesroller och yrkesområden. Genom detta arbete får branscherna också bättre förmåga att ställa krav på vad som krävs av utbildningar och valideringsvägar för att uppnå olika yrkesroller.

Antalet nivåplacerade kvalifikationer och branschmodeller har ökat

Utvecklingen från 2019 och framåt har varit positiv och inneburit en ökad tillgång till validering genom ett ökat antal valideringsmodeller och kvalifikationer med beslut om nivå enligt SeQF. Vidare har antalet branschvalideringar gradvis ökat. En anledning till ökningen av både antalet kvalifikationer och valideringsmodeller är att branscherna har haft stöd från MYH genom det ESF-finansierade BOSS-projektet⁶⁷ som pågick mellan 2018 och våren 2023. Vidare har det sedan 2020 funnits möjligheter för arbetsmarknadens parter att ansöka om utvecklingsmedel för att utveckla kvalifikationer och valideringsmodeller via ett statsbidrag⁶⁸ som omfattar tio miljoner per år, vilket också bedöms ha bidragit till ökningen.

⁶⁴ Läge och utveckling av validering – årlig redovisning, maj 2019. Valideringsdelegationen 2015–2019.

⁶⁵ Förordning (2015:545) om referensram för kvalifikationer för livslångt lärande.

⁶⁶ Valideringsförordning (2022:1549).

⁶⁷ Myndigheten för yrkeshögskolan. 2024. Projektsida för ESF-projektet BOSS <https://www.myh.se/validering-och-seqf/vara-projekt-inom-validering-och-seqf/esf-projektet-boss> (hämtad 2024-08-20).

⁶⁸ Förordning (2020:268) om statsbidrag för utveckling av branschvalidering.

Även om det framåt kommer krävas fortsatt utvecklingsarbete kan arbetsgruppen konstatera att mycket av det som valideringsdelegationen tog upp som viktigt för området har utvecklats positivt från 2019.

Överförbarhet mellan komvux och branschvalidering

I lägesbeskrivningen från 2019 tog delegationen upp behovet av ökad överförbarhet mellan branschvalidering och den kommunala vuxenutbildningen samt mellan högskola och kompetens som utvecklats i andra sammanhang. Arbetsgruppen gör bedömningen att kopplingen mellan branschvalidering och den kommunala vuxenutbildningen underlättas och utvecklas genom arbetet med kvalifikationer kopplade till referensramen SeQF. Sverige har ett system för validering som både är decentraliserat och dualt via uppdelningen mellan validering i utbildning och arbetsliv. I detta system menar arbetsgruppen att de förväntade resultat av lärande i form av kunskaper, färdigheter, ansvar och självständighet som är grunden i alla kvalifikationer är centralt för att åstadkomma överförbarhet mellan olika utbildningsnivåer och sektorer.

6.1.3 Fortsatt utveckling

Branschvalidering behöver öka bland företag

Även om det varit en positiv utveckling på området finns det ett antal utvecklingsområden. Branschvalideringen har ökat men det finns möjlighet för att volymerna ska öka mer. Genom omställnings- och kompetensstöd ges arbetstagare möjlighet att stärka sin ställning på arbetsmarknaden, där validering kan vara en del. Nyckeln för att öka antalet branschvalideringar är att nå ut till företag och deras anställda, och att branschvalidering i större utsträckning används i företagens strategiska kompetensförsörjning.

Kännedomen om SeQF och kvalifikationer behöver öka

SeQF och kvalifikationer är grunden för överförbarhet och en grundplatta för validering i Sverige. Om vi ska uppnå bättre överförbarhet mellan olika utbildningsnivåer och sektorer behöver SeQF användas i mycket större utsträckning. För att skapa ett bättre fungerande system behöver kännedomen om och användandet av SeQF öka inom utbildningssystemets olika nivåer, bland myndigheter och i arbetslivet.

Arbetet med att stödja utvecklingen av kvalifikationer utanför utbildningssystemet och tillhörande valideringsmodeller måste fortgå, i syfte att skapa bättre förutsättningar för överförbarhet och individernas livslånga lärande.

6.2 Ansvar på nationell och regional nivå

6.2.1 Valideringsdelegationens beskrivning av området 2019

Det andra prioriterade området delegationen pekade ut var *ansvar på nationell och regional nivå*. Delegationen sammanfattar ansvaret på följande sätt i sin lägesbeskrivning från 2019:

Med en tydlig ansvarsfördelning mellan olika myndigheter blir systemet för validering lättare att överblicka för individer, vägledare och utförare. Även arbetsmarknadens parter bör aktivt främja användningen av validering. För att skapa långsiktighet i samverkan om validering på regional nivå bör det inkluderas i det regionala arbetet för kompetensförsörjning. Det behövs tydligt ansvarstagande och samverkan mellan aktörer på nationell och regional nivå. För att hålla samman

systemet för validering behöver de ansvariga myndigheterna samverka med varandra och med arbetsmarknadens parter.⁶⁹

6.2.2 Analys av utvecklingen

Tydligare ansvar på nationell nivå

Det finns en tydlig ansvarsfördelning mellan myndigheter inom valideringsområdet. MYH har i sin instruktion⁷⁰ uppdraget att följa, stödja och samordna utvecklingen av validering nationellt och regionalt inom utbildningsområdet och i arbetslivet. Genom det täta samarbetet dels mellan nationellt ansvariga myndigheter i arbetsgruppen inom MSV dels genom täta kontakter med ansvariga för validering inom regionerna har det etablerats en god grund för ansvarstagande och samverkan i det decentraliserade valideringssystemet.

I linje med Valideringsdelegationens förslag har myndigheternas långsiktiga uppdrag att främja och samordna validering tydliggjorts.

I nuläget har MYH (de utbildningsformer som MYH ansvarar för samt branschvalidering), Skolverket (komvux) och UHR (högre utbildning) uppgifter som syftar till att främja och stödja användning av validering. Ansvaret har sedan delegationens lägesbeskrivning utökats då UHR fått ett regeringsuppdrag att främja utvecklingen av validering inom den högre utbildningen som delegationen påpekade saknades 2019. Således finns det en ansvarig myndighet när det gäller utveckling av validering för respektive utbildningsform.

Ökad nationell samverkan

Det finns nu en välfungerande samverkan mellan myndigheter. Inom detta område har det skett en betydande positiv utveckling sedan 2019 med ökad samverkan genom etableringen av myndighetssamverkan för kompetensförsörjning och livslångt lärande (MSV). Arbetsgruppen inom MSV träffas regelbundet och tar för varje år fram en arbetsplan med aktiviteter och insatser för olika målgrupper i form av till exempel kunskapshöjande seminarier, webinarier och konferenser. Arbetet i arbetsgruppen innebär också att en arena för kontinuerligt erfarenhetsutbyte mellan ansvariga myndigheter etablerats. Arbetsgruppen tar sedan 2020 också fram de årliga lägesbeskrivningarna av utvecklingen inom valideringsområdet.

I början av 2020 startade MYH ett nationellt råd för valideringsfrågor. Syftet med rådet är att erbjuda en arena där nationella myndigheter, organisationer och arbetsmarknadens parter kan dela kunskap och utbyta erfarenheter samt brett diskutera utvecklingen inom det decentraliserade valideringsområdet.⁷¹

Positiv utveckling av regionala strukturer för validering

Utvecklingen för att skapa förutsättningar för hållbara regionala strukturer för validering har varit positiv. Arbetet förstärktes med ESF-projektet Valideringslyft (2020–2022) och har fortsatt i det gemensamma regeringsuppdrag som MYH och Tillväxtverket haft sedan 2022. Under uppdragstiden genomförs en utvärdering av arbetet med validering i regionerna som utförs av Ramboll. Utvärderingen av det regionala arbetet med hållbara strukturer för validering visar att det skett en utveckling i regionerna. Det är fler regioner än tidigare som uppger att de har en etablerad struktur för validering på plats.

⁶⁹ Läge och utveckling av validering – årlig redovisning, maj 2019. Valideringsdelegationen 2015–2019, sid 20.

⁷⁰ Förordning (2011:1162) med instruktion för Myndigheten för yrkeshögskolan.

⁷¹ I rådet sitter representanter från Arbetsförmedlingen, ESF-rådet, Folkbildningsrådet, Landsorganisationen, Sveriges Kommuner och Regioner, Svenskt Näringsliv, Statens Skolverk, Sveriges akademikers centralorganisation, Sveriges universitets- & högskoleförbund, Tillväxtverket, Tjänstemännens centralorganisation samt Trygghetsfonden TSL.

6.2.3 Fortsatt utveckling

Fortsatt nationell samverkan är viktigt för valideringsområdet

Samverkan mellan myndigheterna som beskrivits ovan behöver fortsätta. Det är centralt för att samordna det decentraliserade systemet. Ur det perspektivet är arbetet i myndighetssamverkan viktigt.

Fler regioner behöver utveckla hållbara strukturer för validering

De senaste årens satsningar på att bygga regionala strukturer för validering har varit viktiga. Regionerna har en central roll inom strategisk kompetensförsörjning och regional utveckling där validering är en viktig del. Förutom att regionerna arbetar med validering ur ett kompetensförsörjningsperspektiv är de viktiga för samverkan regionalt mellan olika valideringsutförare och aktörer. Det är särskilt viktigt utifrån att Sverige har ett decentraliserat valideringssystem.

Ett större antal regioner har, som tidigare nämnts, en hållbar struktur för validering på plats. Men skillnaden är fortfarande stor mellan regionerna och ett antal regioner saknar hållbara strukturer för validering i dagsläget. Det är viktigt att det finns regionala strukturer för validering i hela landet. En viktig aspekt i att bygga hållbara strukturer är att det finns varaktig finansiering för att bibehålla och fortsätta utveckla de strukturer som är på plats eller som är under utveckling.

På en dynamisk och föränderlig arbetsmarknad behöver individer kunna dra nytta av sitt kunnande när de söker jobb eller vill utbilda sig, även om det innebär att flytta från en region till en annan. Avsaknad av strukturer för validering i en region kan innebära hinder både för individers livslånga lärande och arbetsgivares kompetensförsörjning.

6.3 Hög kvalitet

6.3.1 Valideringsdelegationens beskrivning av området 2019

Valideringsdelegationen menade att *hög kvalitet* ger valideringens resultat legitimitet. Kvalitet i valideringsarbetet var det tredje prioriterade området som togs fram av delegationen som poängterade vikten av att använda kvalitetssäkrade metoder i genomförandet av validering. Delegationen pekade också på vikten av att de som ska utföra det operativa arbetet har rätt kompetens.

6.3.2 Analys av utvecklingen

Utbyggt stöd för valideringsutförare

Det finns fler verktyg och stöd för valideringsutförare nu som bidrar till hög kvalitet. Utvecklingen av verktyg och stöd har skett både regionalt och nationellt.

Skolverket har lanserat ett stort antal reviderade och nya stödsidor för anordnare inom kommunal vuxenutbildning. MYH har tagit fram stöd för yrkeshögskolan, bland annat kvalitetskriterier och kvalitetsverktyg. Arbetsförmedlingen har tagit fram handläggarstöd för arbetsförmedlare. Inom högre utbildning har Sveriges universitets- och högskoleförbund (SUHF) tagit fram riktlinjer för validering av reell kompetens för tillträde.⁷²

MYH har tagit fram en kvalitetskompass för branschvalidering. Med anledning av de senaste årens utveckling och förordningsändringar påbörjade myndigheten 2023 ett revideringsarbete av *Standard och riktlinjer för branschvalidering av yrkeskompetens*⁷³,

⁷² Sveriges universitets- och högskoleförbund. 2023. Rekommendation för arbetet med att validera reell kompetens för tillträde till högskoleutbildning.

⁷³ Myndigheten för yrkeshögskolan. 2017. Standard och riktlinjer för branschvalidering av yrkeskompetens. MYH 2016/4742.

med syftet att fortsätta stödja branschernas arbete med kvalitetssäkrade modeller. Myndigheten har under 2024 publicerat den reviderade versionen, *Vägledning för branschvalidering av yrkeskompetens*.⁷⁴

Ett större arbete har påbörjats av MYH och Skolverket för att gemensamt ta fram en ny grundläggande webbutbildning för de som operativt arbetar med validering. Förhoppningsvis finns en utbildning klar i slutet av 2024. Den tidigare grundutbildningen som togs fram av Skolverket stängdes ned 2023.

Sedan 2017 har det funnits en fördjupningskurs på några lärosäten om validering i praktiken (7,5 högskolepoäng).

Förutom arbetet hos nationella myndigheter har även regioner arbetat med att ta fram stöd till utförare av validering.

Nätverket för validering inom NVL (Nordiskt nätverk för vuxnas lärande) har tagit fram en nordisk kvalitetskompass för validering. I kvalitetskompassen finns både självskattningsverktyg och verktyg för att kvalitetssäkra och utveckla sitt arbete med validering. Den nordiska kvalitetskompassen har lanserats under 2023 i Skolverkets webinarier, men fortsatt implementeringsarbete behövs. Den används idag i några regioner.

6.3.3 Fortsatt utveckling

Det finns idag en bred palett av stöd inom flera olika sektorer som syftar till att öka kvaliteten i valideringen och vara till stöd för utförare. Även inom detta område har det skett en positiv utveckling och det finns förutsättningar för valideringsutförare att genomföra validering med hög kvalitet. Myndigheterna behöver fortsätta arbetet med att revidera och se över verktyg och stöd samt öka kännedomen om dem.

Delegationen lyfte frågan om vikten av att de som utför validering har rätt kompetens. Arbetsgruppen anser att det skulle vara viktigt att veta i vilken utsträckning det undervisas om validering i yrkesläro- respektive studie- och yrkesvägledarprogrammets utbildning för att på så sätt säkerställa att nyckelgrupper har adekvat kunskap om validering.

6.4 Resurser och organisation

6.4.1 Valideringsdelegationens beskrivning av området 2019

Det fjärde området var *resurser och organisation*. Delegationen menade att valideringsområdet behöver stabil finansiering och organisatoriska lösningar som ger incitament för validering och att detta bör utvecklas i de ordinarie systemen för utbildning. Delegationen menade att utvecklingsprojekt inom valideringsområdet borde kopplas till etablerade strukturer och efterlyste fler nationella utvecklingsprojekt med nationell förankring.

6.4.2 Analys av utvecklingen

Även inom detta område har det skett en utveckling sedan 2019 och det finns idag medel för både utveckling och genomförande av validering. Skillnaden från tidigare är att det tillkommit möjlighet att få statsbidrag för genomförande av validering inom vissa sektorer. Finansieringen för genomförande och utveckling är skilda åt, och ser olika ut inom olika sektorer.

Statsbidrag och stöd för utveckling av validering

Resursfrågan handlar både om tillfälliga projektmedel och varaktig finansiering. De tillfälliga projektmedlen har bidragit positivt till utveckling av modeller och kompetenskrav

⁷⁴ Myndigheten för yrkeshögskolan. 2024. Vägledning för branschvalidering av yrkeskompetens. MYH 2024/570.

för validering. Detta har bland annat skett genom ESF-finansierade utvecklingsprojekt, där BOSS-projektet varit viktigt för utveckling av branschvalidering och projekt Valideringslyft för utveckling av hållbara strukturer för validering i regionerna.

Förutom tillfälliga medel finns även två olika statsbidrag att söka för utveckling av bland annat valideringsmodeller och kvalifikationer. Statsbidragen är utformade på olika sätt, och vänder sig främst till branscher och hanteras av Arbetsförmedlingen⁷⁵ och MYH⁷⁶.

Finansiering av genomförande av validering leder till ökat antal valideringar

Statsbidrag till utförare av validering finns både inom yrkeshögskolan och komvux. MYH har implementerat YH-flex som innebär att utbildningsanordnare med YH-flexplatser kan få statsbidrag för validering inför tillgodoräknande. Statsbidraget är kopplat till en individ. Skolverket har haft ett statsbidrag 2021–2023 att söka för kartläggning och validering inom ramen för yrkesutbildning inom kommunal vuxenutbildning. Statsbidraget har lämnats till kommuner som i samverkan med andra kommuner erbjuder studerande en sammanhängande insats av kartläggning och validering. Under 2023 var dock statsbidraget kraftigt översökt.

6.4.3 Fortsatt utveckling

Finansiering av genomförandet är viktigt för att öka volymerna av validering

Arbetsgruppen bedömer att det är viktigt med fortsatt finansiering av genomförandet av valideringsinsatser på anordnarnivå. Utvecklingen inom YH-flex visar att finansiering av validering och kompletterande utbildning krävs för att få en fortsatt god utveckling och ökad användning av validering. En validering leder oftast inte till en hel kvalifikation och det behövs oftast komplettering för att uppnå kvalifikationen. Det är därför viktigt att det även finns finansiering för komplettering för att ge individer möjligheter att fullt ut dra nytta av valideringens resultat. Finansieringsmodeller för validering och kompletterande utbildning bör hållas ihop för att garantera individen en komplettering utifrån valideringens resultat. Ytterligare en viktig faktor är att finansiering av validering inte är avhängig av valideringens resultat utan kopplas till kostnaden för genomförandet av validering snarare är till exempel utfall i form av tillgodoräknande poäng.

Inom de flesta utbildningsformer saknas idag ekonomiska incitament för genomförande av validering och/eller kompletterande insatser. Skolverket tog upp detta i sin redovisning⁷⁷ till utbildningsdepartementet i februari 2024. Av redovisningen framgår att flera utbildningsanordnare inom komvux föreslår att inkludera validerade verksamhetspoäng i statsbidraget för yrkesvux. Detta skulle kunna ge incitament för utbildningsanordnare i en utbyggd valideringsorganisation.

Det saknas för närvarande möjlighet till statsbidrag eller ersättning för validering inom högre utbildning. Valideringsdelegationen föreslog i sitt delbetänkande 2018 en särskild ersättning för tillgodoräknande till lärosätena. Ersättningen skulle utgå ifrån en genomsnittlig kostnad för en bedömning av tidigare lärande och föreslogs ligga på 15 000 kronor per genomförd process med tillgodoräknande/validering.⁷⁸

Modellen med en ersättning motsvarande 10 000 kr per individ som valideras, vilket tillämpats inom yrkeshögskolan, kan skapa hållbara incitament för de som arbetar operativt med valideringsinsatser, och skulle kunna tillämpas i liknande former för att öka antalet valideringar även i andra utbildningsformer.

⁷⁵ Förordning (2015:848) om statsbidrag för särskilda främjande- och utvecklingsinsatser i syfte att påskynda nyanlända invandrades etablering på arbetsmarknaden.

⁷⁶ Förordning (2020:268) om statsbidrag för utveckling av branschvalidering.

⁷⁷ Skolverket. 2023. Stöd till kommunerna för genomförande av inledande kartläggning och validering inom komvux. 2023:3520.

⁷⁸ SOU 2018:29 Validering i högskolan – för tillgodoräknande och livslångt lärande. Sid 205–206.

6.5 Information och vägledning

6.5.1 Valideringsdelegationens beskrivning av området 2019

Det femte prioriterade området var *information och vägledning*. Delegationen pekade på vikten av information och vägledning i det decentraliserade systemet med många aktörer. Delegationen skrev:

Med många aktörer som ska erbjuda validering behövs tydlig och enhetlig information. Ansvariga myndigheter bör därför samverka om information om validering och arbetsmarknadens parter bör informera om validering i de egna informationskanalerna. Validering behöver vara nära kopplat till en väl fungerande vägledning och vägledares kompetens om validering behöver säkerställas.⁷⁹

6.5.2 Analys av utvecklingen

Ökad tillgång till tydlig och enhetlig information om validering

Det finns tydlig och enhetlig information om validering utifrån det system vi har. Förutom att valideringsförordningen förtydligar vissa aspekter kring validering har det under de senaste åren tagits fram verktyg för att underlätta förståelsen för valideringssystemet. Ett exempel är valideringskartan⁸⁰ som ger en överblick över möjligheterna till validering och vilken aktör som gör vad inom området. Genom att samla information på ett ställe är tanken att verktyget ska underlätta för i första hand personer som arbetar med vägledning, till exempel studie- och yrkesvägledare, handläggare på Arbetsförmedlingen eller omställningscoacher. Kartan kan även komma till nytta för andra grupper, till exempel företrädare för en region eller bransch, och även användas för att informera om validering allmänt. Även branschvalideringskartan⁸¹ underlättar betydligt för de som vill veta vilka branschvalideringsmodeller som är tillgängliga i olika delar av landet. Genom kartan går det att se vilka yrken som kan valideras genom branschvalideringsmodeller inom samtliga regioner samt vilka branschvalideringsmodeller som är upphandlade av Arbetsförmedlingen.

Kommunikations- och informationsinsatser samordnas kontinuerligt via arbetsgruppen inom MSV.

Arbetsmarknadens parter arbete med validering

Det är svårt för arbetsgruppen att bedöma och analysera parternas arbete med validering. Vi kan dock konstatera att deras roll i att sprida information och bidra till ökad användning av validering är mycket viktig. På MYH:s hemsida finns länkar till samtliga aktiva branschmodeller. Det är branscherna, det vill säga arbetsmarknadens parter, som ansvarar för informationen som finns på länkarna.

I rådet för valideringsfrågor, där bland annat arbetsmarknadens parter deltar tillsammans med ansvariga myndigheter, skapas en arena för kontinuerligt erfarenhets- och informationsutbyte.

6.5.3 Fortsatt utveckling

Behov av att nå ut med information om validering till viktiga målgrupper

Det finns information och vägledning att tillgå om validering. Dock behöver denna information nå ut bredare till fler individer, branscher och företag. Individer som arbetar,

⁷⁹ Läge och utveckling av validering – årlig redovisning, maj 2019. Valideringsdelegationen 2015–2019, sid 45.

⁸⁰ Myndigheten för yrkeshögskolan. 2023. Valideringskartan – Myndigheten för yrkeshögskolan (myh.se) (hämtad 2024-07-03).

⁸¹ Myndigheten för yrkeshögskolan. 2023. Branschvalideringskartan – Myndigheten för yrkeshögskolan (myh.se) (hämtad 2024-07-03).

som är i behov av omställning eller yrkesväxling, som funderar på att börja studera eller som har antagits till en utbildning behöver nås av information om möjligheterna till validering.

Som tidigare nämnts är det viktigt att kartlägga i vilken omfattning blivande studie- och yrkesvägledare får kunskap om validering i samband med sin utbildning. Förutom vägledare finns det ett flertal andra viktiga målgrupper att nå för att sprida information. För de med anställning är till exempel personal inom HR och omställningsorganisationerna viktiga för att få ökad spridning och användning av validering bland företag.

Under 2023 har ett antal regionala konferenser genomförts. Erfarenheterna av de genomförda regionala konferenserna visar betydelsen av att samla aktörer och anordnare från olika utbildningsnivåer och sektorer för erfarenhetsutbyte och gemensamma diskussioner om fortsatt arbete och utveckling. När regioner och myndigheter samarbetar kring konferenserna når också myndigheterna ut till fler aktörer med sin information och framtagna stödinsatser.

7 Slutsatser av 2023 års statistik och uppföljningen av Valideringsdelegationens prioriterade områden

I årets rapport görs en jämförelse med Valideringsdelegationens lägesbeskrivning från 2019. För att komplettera analysen kommer det avslutande kapitlet också ta upp några slutsatser från 2023 års resultat och den tidigare analysen. I arbetet med validering förekommer ibland synsättet att det inte sker någon utveckling inom området.

Arbetsgruppen hoppas med den här rapporten visa en annan och positivare bild. Arbetsgruppen kan konstatera att det inom samtliga fem prioriterade områden skett en positiv utveckling sedan 2019. Därav inte sagt att det saknas utmaningar och krävs fortsatt utvecklingsarbete.

Sammanfattningsvis är det ett ökat antal valideringar inom flera områden. Det är fler studerande som tillgodoräknat sig minst en kurs inom yrkeshögskolan och 2023 har den högsta andelen tillgodoräknanden hittills. Det är fler individer som fått genomgå en branschvalidering och fler har anvisats till validering av Arbetsförmedlingen. De ökade möjligheter till utbildning för individen som införandet av omställningsstudiestödet gett borde ge en större efterfrågan på valideringsinsatser både inom arbetslivet och utbildningssektorn, och på så sätt öka antalet valideringar ytterligare.

I förra årets rapport lyftes att det är avgörande med tillgänglig och trovärdig statistik för att kunna följa utvecklingen inom valideringsområdet. Arbetsgruppen ser att det behovet kvarstår och att det fortsättningsvis krävs insatser för att få fram bättre möjligheter till statistik för i stort sett alla sektorer i valideringssystemet. Det är positivt att Skolverket arbetar med att förbättra huvudmännens registrering av statistik inom kommunal vuxenutbildning. Årets rapport tar inte upp statistik inom högre utbildning, av den anledningen att det saknas en sammanhållen statistik om validering. Här finns det behov av insatser om uppföljning och utvärdering av validering inom högre utbildning ska vara möjlig.

När det gäller strukturer för validering inom samtliga regioner krävs uthålligt arbete för att sådana strukturer ska bidra till fler valideringar och i slutändan samhällseffekt i form av omställning, livslångt lärande och effektivare och mer träffsäker kompetensförsörjning. Mycket av utvecklingen när det gäller validering är och har varit finansierad via olika utvecklingsprojekt eller möjligheten att ansöka om statsbidrag. Det innebär att det finns en risk för avgränsade punktinsatser, när utvecklingen i stället skulle gynnas av mer långsiktiga insatser och samarbete av relevanta aktörer.

Som lyfts i analysen har utvecklingen inom valideringsområdet de senaste åren varit positiv. Det är framför allt strukturarbetet som stärkts. Detta genom bland annat valideringsförordningen och förändringar i Skollagen, ökat antal valideringsmodeller och nivåbeslutade kvalifikationer, utveckling av regionala strukturer och att YH-flex blivit en permanent del av yrkeshögskolan. Vad validering är och vad det ska leda till har tydliggjorts genom valideringsförordningen och förändringar i Skollagen.

Sammantaget har de senaste årens utveckling bidragit till förbättrade möjligheter, tillgång till och förutsättningar för validering inom både arbetsliv och utbildning. Förutom den positiva utvecklingen vad gäller tillgång till validering är det värt att upprepa att antalet individer i Sverige som fått sitt kunnande validerat har ökat över åren. Det finns fortsatta utmaningar i att lösa frågan om hållbar finansiering inom flera sektorer. Vidare behöver även statistiken inom valideringsområdet bli bättre, för att området ska kunna följas upp på ett mer tillförlitligt sätt.

8 Referenser

- Förordning (2000:634) om arbetsmarknadspolitiska program.
- Förordning (2009:130) om yrkeshögskolan.
- Förordning (2011:1162) med instruktion för Myndigheten för yrkeshögskolan.
- Förordning (2015:1047) med instruktion för Statens skolverk.
- Förordning (2015:848) om statsbidrag för särskilda främjande- och utvecklingsinsatser i syfte att påskynda nyanlända invandrares etablering på arbetsmarknaden.
- Förordning (2020:268) om statsbidrag för utveckling av branschvalidering.
- Förordning (2022:1550) om ändring i förordningen (2000:634) om arbetsmarknadspolitiska program.
- Förordning (2015:545) om referensram för kvalifikationer för livslångt lärande.
- Förordning (2022:1553) om ändring i förordning (2011:1162) med instruktion för Myndigheten för yrkeshögskolan.
- Förordning om ändring i förordningen (2012:811) med instruktion för Universitets- och högskolerådet.
- Högskoleförordningen (1993:100).
- Lag (2008:962) om valfrihetssystem.
- Myndigheten för yrkeshögskolan. 2017. Standard och riktlinjer för branschvalidering av yrkeskompetens. MYH 2016/4742.
- Myndigheten för yrkeshögskolan. 2019. Tillgodoräknande inom yrkeshögskolan. MYH 2019/1384.
- Myndigheten för yrkeshögskolan. 2022. Kvalitetskriterier för branschmodeller <https://www.myh.se/validering-och-seqf/for-dig-som-arbetar-med-validering-och-branschvalidering/branschvalidering/kvalitetskriterier-for-branschmodeller> (hämtad 2023-07-05).
- Myndigheten för yrkeshögskolan. 2022. Valideringsrapport – läge och utveckling av validering nationellt och regionalt. MYH 2022/4265.
- Myndigheten för yrkeshögskolan. 2024. Branschvalideringskartan <https://www.myh.se/validering-och-seqf/for-dig-som-arbetar-med-validering-och-branschvalidering/branschvalideringskartan> (hämtad 2024-08-20).
- Myndigheten för yrkeshögskolan. 2024. Projektsida för ESF-projektet BOSS <https://www.myh.se/validering-och-seqf/vara-projekt-inom-validering-och-seqf/esf-projektet-boss> (hämtad 2024-08-20).
- Myndigheten för yrkeshögskolan. 2024. Resultat – branschvalidering och kvalifikationer <https://www.myh.se/validering-och-seqf/statsbidrag-branschvalidering-och-kvalifikationer/resultat-utlysningar> (hämtad 2024-08-20).
- Myndigheten för yrkeshögskolan. 2024. Statistisk årsrapport 2024.
- Myndigheten för yrkeshögskolan. 2024. Årsredovisning 2023.
- Myndigheten för yrkeshögskolan. 2023. Åtterrapporering av regeringsuppdrag för en snabbare och mer flexibel väg till en yrkeshögskoleexamen, YH-flex. MYH 2020/3001.
- Myndigheten för yrkeshögskolan. 2023. Slutrapport av ESF-projektet Valideringslyft. MYH 2020/4513.

Myndigheten för yrkeshögskolan. 2024. Vägledning för branschvalidering av yrkeskompetens. MYH 2024/570.

Regeringskansliet. 2022. Pressmeddelande: Ökad enhetlighet ska förbättra möjligheterna till validering, 2022-11-28. <https://www.regeringen.se/pressmeddelanden/2022/11/okad-enhetlighet-ska-forbatta-mojligheterna-till-validering/> (hämtad 2023-07-05).

Regeringen, Landsbygds- och infrastrukturdepartementet. 2024. Ändring av uppdraget att stödja och utveckla effektiva strukturer för validering på regional nivå. LI2023/00305 (delvis). LI2024/00978.

Regeringen. 2021. Nationell strategi för hållbar regional utveckling i hela landet 2021–2030. Regeringens skrivelse 2020/21:133.

Regeringen, Näringsdepartementet. 2021. Regeringsbeslut om uppdrag att stödja arbetet med att utveckla effektiva strukturer för validering på regional nivå. N2021/03082.

Regeringen, Näringsdepartementet. 2021. Regleringsbrev för budgetåret 2022 avseende anslag 1:1 Regionala utvecklingsåtgärder inom utgiftsområde 19 Regional utveckling. N2021/03082.

Regeringen, Utbildningsdepartementet. 2016. Regleringsbrev för budgetåret 2016 avseende Universitets- och högskolerådet. U2016/03725/UH.

Regeringen, Utbildningsdepartementet. 2018. Uppdrag om att skapa fler vägar in i läraryrket. U2018/03202/UH.

Regeringen, Utbildningsdepartementet. 2021. Regleringsbrev för budgetåret 2022 avseende Statens skolverk.

Skolverket. 2022. Beredning om stöd till kommunerna kring inledande kartläggning av presumtiva elever och validering inom komvux. Dnr. 7.5.2–2022:361.

Skolverket. 2022. PM: Elever och studieresultat i kommunal vuxenutbildning.

Skolverket. 2023. Stöd till kommunerna för genomförande av inledande kartläggning och validering inom komvux. 2023:3520.

Sveriges universitets- och högskoleförbund. 2023. Rekommendation för arbetet med att validera reell kompetens för tillträde till högskoleutbildning.

SOU 2017:18. En nationell strategi för validering.

SOU 2018:28. Validering i högskolan – för tillgodoräknande och livslångt lärande.

Universitets- och högskolerådet. 2023. Recognition of prior learning. <https://www.uhr.se/publikationer/publikationsbutiken/recognition-of-prior-learning-in-practice.-putting-policies-to-work--experiences-from-two-years-of-peer-learning/>.

Universitets- och högskolerådet. 2023. Antagning till grundnivå. <https://www.uhr.se/studier-och-antagning/tilltrade-till-hogskolan/Antagning-till-grundniva/>.

Universitetskanslersämbetet. 2021. Uppföljning av lärosätenas bedömning av reell kompetens.

Proposition 2021/22:123, Validering för kompetensförsörjning och livslångt lärande.

Valideringsdelegationen 2015–2019. 2018. Valideringsdelegationens årliga redovisning, maj 2018.

Valideringsdelegationen 2015–2019. 2019. Läge och utveckling av validering – årlig redovisning, maj 2019.

Valideringsförordning (2022:1549).

Rätt kompetens i rätt tid.

Myndigheten för yrkeshögskolan

Myndigheten för yrkeshögskolan
Box 145, 721 05 Västerås, Sweden
www.myh.se